

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1891. Andra Kammaren. N:o 21.

Onsdagen den 18 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 11 dennes förda protokoll.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *A. Östergren* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda propositioner till Riksdagen, nemligen:

med förslag till lag angående ändrad lydelse af 3, 14, 101, 105, 110, 129 och 136 §§ i Kongl. Maj:ts förnyade nådiga stadga om skiftesverket i riket den 9 november 1866;

med förslag till lag, innefattande tillägg till 17 kap. 6 § handelsbalken;

med förslag till lag angående ändrad tid för saköreslängds aflemnande i vissa fall;

med förslag till lag angående straff för olofflig införsel af skjutvapen eller ammunition i vissa delar af Afrika; samt

angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Torp Södre i Elfsborgs län.

De aflemnade kongl. propositionerna bordlades.

§ 3.

Föredrogs till en början och bifölls statsutskottets memorial n:o 28, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en fråga under riksstatens andra hufvudtitel.

§ 4.

Efter föredragning vidare af statsutskottets memorial n:o 29, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga

beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens tredje hufvudtitel, blef den af utskottet i nämnda memorial föreslagna voteringsproposition af kammaren godkänd.

§ 5.

Föredrogs statsutskottets memorial n:o 30, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens fjerde hufvudtitel.

De i *punkterna 1—4* föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Efter föredragning af *punkten 5*, deri utskottet framlagt förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om anslag till ett kasernetablissemment i Jemtland för en artilleri-division, begärdes ordet af

Herr Hedin, som yttrade: Herr talman! Jag har vid ett par föregående tillfällen, då Kongl. Maj:t förut för samma ändamål begärt anslag af reserverade medel, och kamrarne stannat i olika beslut derom, hyst den åsigten, att gemensam votering bort ega rum, och jag hyser den fortfarande. Skälen för denna min åsigt har jag vid föregående liknande tillfällen utvecklat, men jag underlät att göra det i föl, därför att båda kamrarnes representanter i statsutskottet sedan flera år tillbaka blifvit ense om att i dylika fall motsätta sig gemensam votering. Man har sålunda flere gånger vid olika beslut mellan kamrarne fått mottaga hemställan från statsutskottet, att förslag om anvisning å reservationer måtte anses hafva förfallit. Nu synes det mig märkvärdigt att de, som förut hyst den åsigten att gemensam votering icke får anställas i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om kongl. propositioner angående rätt till ny disposition af reserverade medel, hafva frångått denna åsigt i år, då den hufvudsakliga delen af anslaget skulle utgå af reserverade medel, och det blott är en mindre del, 41,300 kronor, af det erforderliga beloppet, som skulle beviljas såsom nytt anslag. Jag ser icke någon rimlighet deri, att den omständigheten att en *liten del* af byggnadskostnaden skulle beviljas såsom nytt anslag, medan den största delen skulle tagas från reserverade medel, att, säger jag, den omständigheten bör kunna nu mer än förr föranleda gemensam votering angående användning af reservationsmedel.

Jag har icke något yrkande.

Herr Sven Nilsson anförde: Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på, att Kongl. Maj:t så sammanfört hvad han här begärt, att det icke varit möjligt för statsutskottet eller Riksdagen att sönderdela det. Kongl. Maj:t föreslår nemligen, att Riksdagen skulle bevilja 381,300 kronor och deraf 41,300 kronor att utgå på extra stat, och återstoden skulle tagas från reservationsmedel. Det är tydligt att Kongl. Maj:t derigenom sjelf sammanfört dessa två belopp på sådant sätt, att det icke skulle blifva möjligt att afgöra saken, när kamrarne stannade i olika beslut, utan genom gemensam votering. Men jag kan

icke neka till att, om denna voteringsproposition godkännes, den skall gifva ett nytt uppslag för votering angående reservationsanslag och besparingar.

Jag har varit något villrådig om det verkliga bort blifva gemensam votering i afseende å besparingarna, utan en hemställan bort göras att frågan skulle förfalla, men jag kan emellertid för min del icke finna annat, än att, om votering skall ega rum, statsutskottet icke kunnat göra någon annan åtgärd än den som vidtagits, och yrkar därför att voteringspropositionen må godkännas. Om den godkännes äfven i Första Kammaren, är ju den åsigten fastslagen, att gemensamma voteringar kunna ega rum om besparingar på hufvudtitlarna, hvilket man i Första Kammaren ej förr velat medgifva.

Herr Lyttkens: Jag var af den åsigten i utskottet, att man blott skulle votera om det anslag, Kongl. Maj:t begärt för detta ändamål, och alldeles icke om besparade medel, enär det icke inverkar på budgeten antingen dessa användas eller icke. Nu har emellertid utskottet beslutit att för kamrarna framlägga en voteringsproposition, deri äfven ingår förslag om användande af ifrågavarande besparade medel. Till försvar för denna åtgärd kan man väl säga, att det är nästan omöjligt att gå till väga på annat sätt, emedan, om Riksdagen ansloge endast de 41,300 kronor, som Kongl. Maj:t begärt, Riksdagen icke kommit att yttra sig om, hvarifrån de öfriga penningarne skulle tagas eller anordnas. Men jag kan i allt fall icke finna det annat än oegentligt att anställa gemensam votering om sådana saker, som icke inverka på budgeten, då enligt 65 § riksdagsordningen endast de frågor, som angå budgeten, äro underkastade gemensam votering. Om nu icke detta anslag på 41,300 kronor varit sammankoppladt med begäran om att använda besparingar, så hade icke någon votering blifvit af om besparade medel, men därför att de sammankopplats, så blir det votering. Detta är oegentligt, men majoriteten i utskottet var för det, och så får man ett nytt prejudikat på att man kan anställa gemensam votering angående användandet af besparade medel.

Jag har icke något yrkande att göra, men jag har velat uttala min åsigt i frågan, och kammaren kan sedan göra hvad den finner för godt, men vill fästa kammarens uppmärksamhet på det prejudikat, som genom antagandet af denna voteringsproposition gifves för framtiden.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition blef den ifrågavarande voteringspropositionen af kammaren godkänd.

Punkterna 6—8.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

§ 6.

Föredrogs vidare statsutskottets memorial n:o 31, med anledning

af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens nionde hufvudtitel.

I *punkten 1* anmälde utskottet, att en af Kongl. Maj:t gjord framställning om användandet af besparingarna å anslaget till blesserade öfver- och underofficerare, till följd af kamrarnes i ämnet fattade skiljaktiga beslut, enligt utskottets åsigt förfallit.

Efter föredragning af punkten anförde

Herr Hedin: För en minut sedan beslöt kammaren gemensam votering angående användning af reserverade medel till belopp af emellan 300,000 och 400,000 kronor. Här åter förklarar utskottet, att i en absolut enahanda fråga med den förra det icke lärers gå an att genom gemensam omröstning afgöra den frågan, huru vida man må gifva en ny användning åt 22,826 kronor 4 öre, hvarom kamrarne stannat i olika mening. Öfver dessa två olika beslut kan sättas såsom motto: den ena gången gör man si och den andra gången gör man så.

Vidare yttrades ej. Punkten lades till handlingarna.

De i *punkterna 2—6* föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

§ 7.

Föredrogs och bordlades för andra gången Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7.

§ 8.

Enligt förut fattadt beslut företogs nu till behandling statsutskottets utlåtande n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjetta hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Ang. omorganisation af kommerskollegium.

Punkten 1.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att Riksdagen, med godkännande af ett i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 12 januari 1891 intaget förslag till ny stat för kommerskollegium samt af de vilkor och förbehåll, som blifvit föreslagna för åtnjutande af deri upptagna löneförmaner, måtte medgifva, att den å sjetta hufvudtiteln förekommande anslagstiteln »kommerskollegium», under hvilken för närvarande vore med tillhopa 83,500 kronor sammanförda dels anslaget till kollegiet, 49,000 kronor, och dels anslaget till bergsstaten, 34,500 kronor, finge fördelas i två titlar under benämning, den ena af »kommerskollegium» och den andra af »bergsstaten», äfvensom uppföra under den förra titeln 64,600 kronor och under den senare 33,000 kronor. I händelse af bifall här till skulle det nu i riksstaten under anslagstiteln »kommerskollegium» uppförda anslag, 83,500 kronor, komma att, fördeladt under två anslagstitlar, höjas med till hopa 14,100 kronor.

Ofvan omnämnda förslag till stat var så lydande:

»Stat.

Ang. omorganisation af
kommerskollegium.
(Forts.)

	Lön.	Tjenstgöringspenningar.	Summa.	
1 generaldirektör och chef	6,200	2,800	9,000	
1 kommerseråd och byråchef	4,400	2,000	6,400	} Efter fem år kan lönen höjas med 600 kronor.
2 d:o d:o	8,800	4,000	12,800	
1 sekreterare	3,000	1,500	4,500	} Efter fem år kan lönen höjas med 500 kronor och efter tio år med ytterligare 500 kronor.
2 d:o	6,000	3,000	9,000	
1 förste aktuarie	3,000	1,500	4,500	
1 auktuarie	1,800	1,200	3,000	
1 registrator och arkivarie	1,800	1,200	3,000	
1 kassör och sjöpassnotarie	1,800	1,200	3,000	
1 förste vaktmästare	800	300	1,100	} Efter fem år kan lönen höjas med 100 kronor.
1 vaktmästare	500	300	800	
1 d:o	500	300	800	
Till juridiskt biträde, amanuenser och andra extra biträden, grufkartekontoret, vikariatsersättningar, renskrifning m. m.	---	---	17,500	
Summa	---	---	75,400	

Anm. Om vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så länge denna förmån kvarstår, lönen minskas med 150 kronor.»

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte, med afslag å Kongl. Maj:ts förevarande förslag till omorganisation af kommerskollegiet, fastställa de i riksstaten under anslagstiteln »kommerskollegium» sammanförda anslag å 49,000 kronor till sjelfva kollegiet och å 34,500 kronor till bergsstaten att utgå med oförändrade belopp, eller med till hopa 83,500 kronor.

I afgifven reservation hade deremot herrar greve *G. Sparre*, *C. E. Casparsson*, *V. N. Ekenman*, greve *E. C. A. Piper*, *H. P. P. Tamm*, *E. V. R. L. Königfeldt*, *O. W. Odelberg*, *K. Bohnstedt*, *F. Boström*, *C. V. von Schulzenheim*, *T. A. Almgren* och *A. P. Sjögren* hemställt, »att Riksdagen, med godkännande af det i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 12 januari 1891 intagna förslag till ny stat för kommerskollegiet samt af de vilkor och förbehåll, som blifvit föreslagna för åtnjutande af deri upptagna löneförmåner, må medgifva, att den å sjetta hufvudtiteln förekommande anslagstiteln »kommerskollegium», under hvilken för närvarande äro med till hopa 83,500 kronor sammanförda dels anslaget till kollegiet 49,000 kronor och dels anslaget till bergsstaten 34,500 kronor, må fördelas i två titlar under benämning den ena af »kommerskollegium» och den andra af »bergsstaten», äfvensom uppföra under den förra titeln 64,600 kronor och under den senare 33,000 kronor».

Ang. omorga-
nisation af
kommers-
kollegium.
(Forts.)

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr greve Hamilton: Då jag dristat begära ordet i denna vigtiga fråga, har det skett i fullt medvetande deraf, att den uppfattning, jag kommer att förfäktat, står i strid icke blott med de åsigtter, som omfattas af de erfarne män, hvilka utarbetat detta utskottsbetänkande, utan äfven antagligen med den mening, som hyllas af majoriteten i denna kammare. Då jag icke desto mindre, ehuru nykommen, vågar söka göra mina åsigtter gällande, så sker det endast på den grund, att jag i följd af omständigheternas magt anser mig i viss mån vara dertill förpligtad. Jag har nemligen så väl på grund af min embedsställning kommit i nära beröring med kommerskollegium som ock biträdt vid ett af de försök, som blifvit gjorda att framlägga förslag till kommerskollegii ombildning, och kanske vid det försök, der man förfarit mest grundligt och omsorgsfullt, nemligen i 1883 års komité. Om jag på grund häraf torde kunna göra anspråk på någon erfarenhet i denna fråga, har jag äfven ansett det vara min pligt att framlägga för kammaren det resultat, hvartill jag kommit.

Kommerskollegiiifrågan har ju som bekant stått på dagordningen allt sedan 1819 och i sin nyare mera brännande — eller kanske rättare mera brännbara — form sedan 1867. Det har med afseende på denna fråga varit det olyckliga förhållandet, att ehuru både regering och riksdag synas hafva varit ense derom, att det icke finnes mer än två utvägar för frågans lösning, nemligen *antingen* att ersätta det gamla kollegiala verket med ett nytt centralt embedtsverk, ordnad efter tidsenliga former, *eller* att låta kollegiet uppgå i ett nytt statsdepartement; och ehuru både regering och riksdag sökt lösa frågan i båda dessa riktningar, hafva de dock aldrig samtidigt velat försöka sig på samma lösning.

Då kommerskollegiiifrågan kom på tal i slutet af 1860-talet, framlade Kongl. Maj:t, som bekant, för 1868 års Riksdag ett förslag till inrättande af ett nytt statsdepartement och föreslog i sammanhang dermed, för att möjliggöra kommerskollegii indragning, införandet af ett stadgande i grundlagen, hvarigenom åt departementschoferna skulle kunna uppdragas rätt att sjelfständigt afgöra vissa ärenden. Detta förslag förkastades af Riksdagen. Man ville lika litet då som vid andra tillfällen veta af några regerande departementschefer.

Sedan kommo 1870 års revisorer och upprullade en — jag kan väl utan att säga något ondt begagna det uttrycket — blomstermålning, en blomstermålning, i hvilken man såg en framtidsbild, der det icke syntes annat spår af det gamla kommerskollegiet än en liten andre aktuarie i statistiska centralbyrån, som skulle ensam hafva hand om den vidlyftiga näringsstatistiken, samt en tjänsteman i civildepartementet, som skulle sköta bergsväsendet.

Med anledning af de framställningar, som gjordes inom riksdagen på grund af revisorernas förslag, tillsattes 1874 års komité, hvilken dock icke godkände den uppfattning, hvartill revisorerna kommit, utan tvärt om på det bestämdaste förordade bibehållandet af ett centralt embedtsverk för näringarna.

På denna komités betänkande grundade Kongl. Maj:t sin fram-

ställning till 1875 års Riksdag. Deri föreslogs inrättandet af ett centralt embetsverk med tidsenliga former. Men denna framställning blef af Riksdagen förkastad, emedan man i den föreslagna anordningen trodde sig se endast en öfvergångsform till ett departement; man hade nemligen då å nyo kommit på tanken att på det sättet lösa frågan.

Sedan frågan derefter fått hvilat åtskilliga år, på grund af de lagstiftningsarbeten, som då egde rum på åtskilliga områden, hvilka berörde kollegii verksamhetssfer, öfverlemnades frågan å nyo år 1883 till en komité. Äfven denna komité förordade på det bestämdaste bibehållandet af ett centralt embetsverk för näringarna. Emellertid ansågs stämningen inom riksdagen fortfarande vara för inrättandet af ett departement, och som bekant framlade Kongl. Maj:t förslag till ett sådant. Detta förslag antogs såsom hvilande vid en riksdag; men då frågan nästa gång, år 1889, förekom till behandling, förföll den på grund af kamrarnes skiljaktiga beslut.

Men derefter inträffade något, som gaf godt hopp om, att denna fråga ändtligen skulle nalkas sin lösning. Det var då Kongl. Maj:t och Riksdagen enades om inrättandet af landbruksstyrelsen, hvarvid uttalades, att frågan om inrättandet af ett departement var, om icke öfvergifven, dock tills vidare lemnad å sido. Här stälde man sig således på den ståndpunkten, att, ehuru allt jemt i framtiden hägrade frågan om inrättandet af ett departement, man likväl tog en grupp af de ärenden, som i framtiden skulle föras till detta departement och tills vidare för dem inrättade ett särskildt centralt embetsverk. Hvad Kongl. Maj:t nu föreslagit, innebär endast en enkel och naturlig konsekvens af detta beslut, ett ytterligare steg i samma riktning. Det är en ny grupp af ärenden, som i framtiden skulle tillhöra det tilltänkta landbruks- och handelsdepartementet, nemligen de som nu handläggas af kommerskollegiet, för hvilken grupp man nu tills vidare vill inrätta ett centralt embetsverk med tidsenliga former.

Detta förslag har nu af statsutskottet afstyrkts under förklaring, att man önskar få ett departement. Utskottet synes emellertid icke vara visst eller, snarare, vara visst på att för denna fråga om ett departement ingalunda finnes någon utsigt till ett snart förverkligande. Jag sluter detta så väl af de försigtiga ordalag, i hvilka utskottet talar om den allmänna opinionens önskan härutinnan, som ock deraf, att utskottet icke ansett det vara lämpligt, att det nuvarande oefterrättighetstillståndet med afseende på kommerskollegium skall fortvara. Om utskottet nemligen haft den ringaste förhoppning om, att man till nästa riksdag eller någon af de närmaste riksdagarne skulle kunna erhålla ett antagligt förslag angående ett statsdepartement, så vore det väl gifvet, att utskottet endast skulle hafva påyrkat, att kommerskollegium måtte tills vidare få vara som det är. Men detta har utskottet icke — och detta med fullt skäl — ansett sig kunna göra. Utskottet har icke blott afstyrkt Kongl. Maj:ts förslag och framhållit, att det önskar ett departement, utan utskottet har äfven framlagt förslag till frågans ordnande på annat sätt, än för närvarande är förhållandet, under den tid man väntar på inrättandet af ett departement. Utskottet har till och med framlagt tvenne förslag. Jag skall bedja att något få skärskåda dem.

Ang. omorganisation af kommerskollegium.
(Forts.)

Ang. omorga-
nisation af
kommers-
kollegium.
(Forts.)

Säkrastr, säger utskottet, skulle man komma till ett slut på denna fråga, om saken endast provisoriskt anordnades på det sätt, att kommerskollegium upplöstes och dess åligganden fördelades mellan olika embetsmyndigheter. De embetsverk, som härvid anses kunna komma i fråga, äro statistiska centralbyrån, utrikesdepartementet och civildepartementet.

Till statistiska centralbyrån skulle naturligtvis de statistiska ärendena flyttas. Att detta mycket väl kan gå för sig, är obestriddigt. Men då man ofta hör det talet, att det icke skulle vara underkastadt det ringaste tvifvel, att näringsstatistikens överflyttande till statistiska centralbyrån skulle gifvet vara det fördelaktigaste sättet för sakens ordnande, så ber jag dock få framhålla, att tvenne af de komitéer, som haft frågan om hand, nemligen komitéerna af åren 1874 och 1883, bestämt uttalat sig emot en sådan anordning, och att i båda dessa komitéer suttit cheferna för statistiska centralbyrån. Särskildt ber jag herrarne lägga märke till det yttrande, som år 1874 afgafs af dåvarande chefen för statistiska centralbyrån, herr Berg, i hvilket han, som mig synes, på ganska beaktansvärda skäl grundligt utvecklar, hvarför han för sin del tror, att det skulle vara fördelaktigt att bibehålla statistiken i kommerskollegium. Han anser — och i likhet med honom nuvarande chefen för statistiska centralbyrån — att det antagligen skulle blifva förenadt med icke obetydliga kostnader och svårigheter att flytta ifrågasvarande ärenden till statistiska centralbyrån. Men naturligtvis måste det gå, i fall man besluter sig för att indraga kommerskollegium.

Kommer så frågan om den part i arfskiftet, som skulle öfvertagas af utrikesdepartementet. Det är ganska anmärkningsvärdt och förtjenar allt erkännande, att utskottet, när det talar om att utrikesdepartementet skulle öfvertaga en del af kommerskollegii göromål, icke säger att man helt enkelt skall lägga på utrikesdepartementet, såsom det för närvarande är, en del af nämnda göromål, utan förklarar att man skulle inrätta en ny *byrå* under utrikesdepartementet. Ja, utan tvifvel måste man gå så till väga. Som herrarne hafva sig bekant, handläggas för närvarande de förenade rikenas konsulatärenden af tre olika myndigheter, nemligen dels utrikesdepartementet, som har hand om unionella ärenden, kommerskollegium, som handlägger rent svenska ärenden, och det norska »Departementet for det Indre», som har hand om de rent norska ärendena. Det har mångfaldiga gånger framhållits, att så länge vår utrikesminister skall ensam företräda de unionella intressena, och så länge Departementet for det Indre skall bevaka de norska intressena, det möter ganska stora betänkligheter att beröfva Sverige en myndighet, som i dessa viktiga frågor skall bevaka rent svenska intressen. Nu skulle man kunna tänka sig — och detta tyckes utskottet hafva gjort — att man kunde lägga en ny byrå under utrikesdepartementet; och det skulle då blifva denna byrå, som blefve den specielt svenska konsulatafdelningen, som skulle afgifva yttranden från svensk sida. Det kan dock ifrågasättas, om det vore riktigt lämpligt att ordna saken så, att den som skulle, så att säga, kritisera utrikesministerns uppträdande i unionella frågor blefve hans underordnade inom departementet. Om herrarne erinra sig det förslag till inrättande af ett departement, som förkastades 1888, så ansåg man sig icke heller der kunna föra dessa

ärenden öfver till utrikesdepartementet, utan man ville öfverflytta dem till det nya departementet för landtbruk, handel och näringar; och för att gifva någon styrka åt detta departements framställningar, ville man, att, när sådana ärenden behandlades, de båda direktörerna på handelsbyrån tillsammans med expeditionschefen skulle konstituera sig till ett slags tillfälligt kommerskollegium, som hade att afgifva yttranden i dessa frågor. Det var en ganska invecklad och för våra förhållanden temligen främmande anordning.

Kommer så frågan om att öfverflytta de öfriga ärendena till civildepartementet. Dervid är först att märka, att äfven om man skulle — såsom statsutskottet synes tänka — taga bort konsulatärendena och föra dem öfver till utrikesdepartementet, man väl ändock icke kan ifrågasätta, att denna nya byrå i civildepartementet, som skulle öfvertaga kommerskollegiets öfriga göromål, skulle vara i någon nämnvärd mån försedd med mindre arbetskrafter än den s. k. handelsbyrån i det år 1888 förkastade förslaget. Denna provisoriska anordning skulle i så fall utan tvivel blifva dyrbarare än den nuvarande. Men oafsedt detta, är den egnad att väcka de största betänkligheter. Utskottet synes ej heller hafva varit blindt härför. Utskottet framhåller, att civildepartementet redan är öfverhopadt med göromål. Såsom bekant är detta så sant, att hela frågan om inrättandet af ett nytt departement i väsentlig mån framkommit på grund af nödvändigheten att bereda lindring för civildepartementet i den mängd af göromål, som åligger detsamma. Utskottet erkänner således detta, men tillägger dock, att detta icke gör någonting, enär denna öfverhopning, detta betungande, detta ansträngande öfver krafterna ju skulle vara blott tills vidare. Men då jag, som nämndt, anser mig kunna draga den slutsatsen af utskottets betänkande, att utskottet icke tror, att förverkligandet af planen om det nya departementets inrättande står för dörren, anser jag det vara ganska betänkligt att på nämnda sätt »tills vidare» betunga ett redan förut öfver höfvan betungadt departement.

Dock — utskottet har ännu ett skäl. Om man på detta sätt öfverförmåga betungar civilministern, menar utskottet, så skall man utan tvifvel påskynda inrättandet af ett departement för landtbruk, handel och näringar. Men hvem är det egentligen, som man här vill »klämma»? Det skulle väl vara civilministern; men han behöfver sannerligen icke underkastas någon tumskruf för att önska att blifva befriad från dessa ärenden! Utskottet säger mycket riktigt i slutet af sitt betänkande, att man naturligtvis i denna fråga bör invänta ett förslag från Kongl. Maj:t. Men jag hemställer: tro herrarne, att om verkliga Kongl. Maj:t skulle föreslå, att hela hufvudgruppen af eller de ojemförligt flesta bland de ärenden, som tillhöra kommerskollegium, skulle handläggas af blott en byrå i civildepartementet, och om en civilminister, som förordat en sådan provisorisk anordning, sedan komme och sade, att här behöfdes ett nytt departement — tro herrarne icke, att man då skulle svara: nej, herr statsrådet har ju sjelf ansett det möjligt att taga hand om dessa saker i civildepartementet med bara en byrå?

Jag vågar derfor påstå, att detta utskottets första förslag är fullkomligt oantagligt. Och jag vågar äfven misstänka, att utskottet icke sjelft varit så fullkomligt säkert på sin sak, eftersom det äfven fram-

Ang. omorga-
nisation af
kommers-
kollegium.
(Forts.)

lagt ett andra alternativ. Men med detta andra alternativ är det nu det märkvärdiga förhållandet, att, så vidt jag kan förstå, det icke är något annat än Kongl. Maj:ts förslag med vissa modifikationier. Det innebär inrättandet — icke provisoriskt, utan på ordinarie stat — af ett centralt embetsverk för handel och näringar; och de anmärkningar, som utskottet framställt mot att man nu skulle fastslå frågan om inrättande af ett nytt departement genom att omorganisera kommerskollegium och uppföra det på ordinarie stat, de träffa precis lika fullt det sista alternativet, ty der får man också fastslaget ett centralt embetsverk på ordinarie stat.

Men kanske de af utskottet ifrågasatta modifikationerna skulle kunna undanrödja dessa anmärkningar? Deesa modifikationier bestå först deruti, att ärendena skulle fördelas på 2 byråer i stället för på 3. Såsom skäl härför hänvisar utskottet till 1883 års komitéförslag och det förslag, som 1888 afslogs af Riksdagen om inrättande af ett nytt departement. Detta är alldeles riktigt, och likväl är det *icke* riktigt. Ty hvad först beträffar förslaget att dela kollegiet i två byråer i stället för tre, eller med andra ord att stryka ett kommerseråd och en sekreterare, så förhåller det sig med afseende å sekreteraren så, att i 1883 års förslag visserligen upptogos endast två sekreterare, men utom dessa två sekreterare föreslog 1883 års komité på den ena byrån en tjänsteman, som kallades byråingeniör, och som i sjelfva verket icke var något annat än den tredje sekreteraren, ehuru man ville förbehålla sig att han skulle ega teknisk bildning. Denne bergsingeniör återfinnes äfven i 1888 års förslag. I afseende på sekreterarne kan utskottet sålunda icke med fog hänvisa till 1883 och 1888 års förslag, ty der ansåg man det alldeles omöjligt att hafva mindre än tre sådana embetsmän.

Med afseende åter på förslaget att stryka ett kommerseråd, så är det visserligen sant, att 1883 års komité gjort detta. Men det kan med fog i frågasättas, om icke komitén i den punkten gick för långt. Och det synes äfven af komitébetänkandet att denna anordning äfven för komitén tett sig såsom ganska svår att genomföra. Dels måste nemligen komitén lägga en del mindre, icke statistiska, ärenden till den statistiska afdelningen — men om statistiken skall bibehållas hos kollegiet, torde det väl vara ett önskningsmål att chefen för statistiska afdelningen får uteslutande vara statistiker — och dels måste komiterade tillgripa den underliga åtgärden, att fastän ansvaret för ärendenas behandling skulle alligga byråcheferna, skulle de föredragas dels af dem, dels af sekreterarne. Men härtill kommer ytterligare, att antalet mål i kollegiet betydligt ökats sedan år 1883, och att på denna grund en anordning, som då, om ock med svårighet, kunde genomföras, nu kan anses omöjlig.

I 1888 års förslag till inrättande af ett nytt departement hade man också icke mer än tvenne »direktörer» på den s. k. handelsbyrån. Men detta var just en bland de saker, som, när förslaget framlades för Riksdagen, väckte betänkligheter. Och när utskottet säger, att man skulle kunna undanrödja de betänkligheter, som 1888 års förslag väckte, så ber jag att få erinra, att en af dessa just var, att arbetskrafterna voro så ytterst knappt tilltagna. Och vidare ber jag att få erinra, att det i statsrådsprotokollet uttryckligen erkändes, att på dessa båda direk-

törers arbetsduglighet måste ställas alldeles ovanliga fordringar. Derför föreslog man också, att de skulle få högre lön än våra nuvarande kommerseråd; lönen skulle nemligen bestämmas till 7,000 kronor. Men om statsutskottet skulle vilja vara med om att undanrödja svårigheterna på det sättet, det torde väl vara tvifvel underkastadt.

Men vidare har utskottet föreslagit den modifikation i det kongl. förslaget, att man skulle nedsätta tjänstemännens löner, chefens lön från 9,000 till 7,000 kronor och byråchefernas från 6,400 till 4,000. För detta förslag har utskottet åperopat exempel från landbruksstyrelsen och sagt, att om det der går an att gifva chefen 7,000 kronor och ledamöterna 4,000, så måste det väl också kunna gå an här. Nej, mine herrar! Det är icke samma sak. Hvar finnes chefen för landbruksstyrelsen i 1888 års förslag till nytt departement? Jo, såsom direktör för den s. k. landbruksbyrån med 7,000 kronors lön. Och hvar finnas ledamöterna i kommerskollegium? Jo, såsom direktörer för handelsbyrån med 7,000 kronors lön. Chefen för landbruksstyrelsen är sålunda ingenting annat än en, om jag så får uttrycka mig, detacherad byråchef, och de ledamöter, som sitta i landbruksstyrelsen, äro icke byråchefer, som hafva göromål af den vikt och omfattning som kommerseråden, utan motsvara alldeles fullkomligt den i så väl 1883 som 1888 års förslag upptagna, af mig nyss omnämnda bergsingenjören på den ena byrån. De hafva därför också nu fått precis samma aflönning, som var föreslagen för honom.

Nu kanske man säger: alldeles oafsedt detta anse vi, att en generaldirektör är alldeles tillräckligt aflönad med 7,000 kronor och en byråchef med 4,000. Om frågan tages från den synpunkten, skall jag genast be att få förklara mig jäfvig. Men jag vill dock hemställa till eder, mine herrar — utan att tala om, att det låge en orättvisa i, om icke tjänstemän af samma grad vore jemnställda i afseende på lön, ty jag vet, att man här icke vill höra talas om detta — jag vill hemställa till eder: är det rätt, är det konsekvent, att, då riksdag och regering så nyligen varit ense om att fastställa en lönerogering för embetsmännen — är det rätt att då utan vidare börja, så att säga, i ett hörn med en så betydande omreglering som dock detta skulle vara, och det i ett så viktigt embetsverk som det här skulle gälla?

Jag tror sålunda, att detta förslag med dess modifikationer icke är mycket tilltalande. Jag tror äfven, att, om förslagställarne sjelfva skulle söka utarbета det, de icke skulle finna sig synnerligen nöjda dermed.

Nu är det visserligen sant, att utskottet har ännu ett skäl, vid hvilket utskottet synes fästa stor vikt. Utskottet säger: det är icke nog med, att man finge en billigare anordning och ett mindre antal embetsmän, men om man ordnade saken på detta sätt, skulle man ock, såsom utskottet säger, »vinna den fördelen, att åt förstnämnda styrelse kunde gifvas en mera praktisk inrättning, enär i densamma fackintressena helt visst skulle blifva bättre tillgodosedda, än hvad förhållandet skulle blifva i det af Kongl. Maj:t nu föreslagna embetsverket».

Jag måste bekänna, att jag trots långvarigt funderande icke kommit till insigt om hvad det är utskottet här verkligen äsyftar. Hvilka äro de fackintressen, som skola företrädas i kommerskollegium och

Ang. omorga-
nisation af
kommers-
kollegium.
(Forts.)

som äro af den beskaffenhet, att man får bättre målsmän för dem, om man bjuder 4,000 kronor i lön, än om man bjuder 6,400? Jag har, såsom sagdt, icke lyckats komma under fund med, hvad som menas härmed. Skulle deri möjligen ligga en antydning om, att man bör taga icke jurister, icke administrative embetsmän, utan taga skicklige practici, folk ur det lefvande lifvet, ja, då vågar jag påstå, att, vill man hafva sådana personer, framstående och fullt duglige practici, då får man betala *mer*, ty så dugliga personer ha vanligen ofantligt mycket större inkomster af sin enskilda praktik, än att de kunna lockas att lemna den för 4,000 kronor.

Men det kan ju hända, att utskottet här åsyftat en fråga, som verkligen är af allra största vikt, och som jag till min förvåning icke funnit berörd i den kongl. propositionen. Det har, allt sedan kommerskollegiiifrågan först kom på tal, d. v. s. allt sedan 1819, i de olika komitéerna — af 1819, 1823, 1874 och 1883 — allt jemt framhållits, att en af de största svårigheterna i afseende på kommerskollegium vore att åstadkomma en behörig vaxelverkan mellan embetsverket och idkare af de näringar, hvilkas intressen kollegiet skall företräda. Alla dessa komitéer hafva framlagt en mängd olika förslag härtill. 1819 och 1823 års komitéer förordade, om jag minnes rätt, en anordning, som var ungefär lika beskaffad som det landtbruksråd, hvars inrättande föreslås i denna kongl. proposition. Den sista komitén, den af 1883, ansåg i stället, att man skulle söka här i landet införa den i utlandet förekommande institutionen af industri- och handelskamrar. Det är alldeles obestridligt, att detta är en högst viktig fråga.

Huru skall kollegiet komma till säker insigt om de åsigt, som äro rådande bland näringsidkarne, och hur skall kollegiet kommunicera sig med dem? Kollegium remitterar nu ärenden till konungens befallningshafvande, som genom kungörelser eller på annat sätt uppfordra fabriks- och handverksföreningar och enskilda näringsidkare att uttala sig. Men af dylika uppmaningar begagna sig naturligtvis ej många enskilde och ej heller många af de få föreningar, som finnas. Dessa föreningar ha ej heller i allmänhet den prestige, som fordras för att deras uttalanden skola erhålla tillbörlig vikt. Frånvaron af en organiserad vaxelverkan mellan näringsidkarne och embetsverket gör ock, att näringsidkarne icke hafva någon känsla af att de sjelfva i viss mån bära ansvaret för att näringarnas intressen må blifva behörigen tillgodosedda.

Här förefinnes sålunda enligt mitt förmenande en väsentlig brist i regeringens förslag. Dock icke en brist, som bör leda till förslaget förkastande, ty denna brist kan sedermera fyllas.

Utskottet hyser, såsom jag nyss nämnde, farhågor för att å ordinarie stat fastslå ett centralt embetsverk enligt det föreliggande förslaget, emedan man derigenom skulle till en långt aflägsen framtid undanskjuta utsigten till lösning af frågan om inrättandet af ett särskildt departement för landbruk, industri och handel. Utskottet hyser, som sagdt, dylika farhågor, ehuru utskottet icke för ty sjelft slutar just med ett förslag om att fastslå ett dylikt embetsverk. Men någon grundad anledning för dylika farhågor föreligger icke. Här föreslås precis samma vilkor, som man vid landtbruksstyrelsens inrättande be-

stämde för åtnjutande af de i dess stat bestämda löneförmåner, nemligen att vid en förändrad omorganisation af embetsverket, eller derest detsamma komme att inrangeras under ett särskildt departement, embets- och tjänstemännen skola vara förpligtade att, med bibehållande af innehafvande tjänstegrad och aflöning, efter den nya arbetsordningen sköta de med tjänsten förenade göromål. Föreliggande förslag kommer icke heller att medföra någon större kostnad än inrättande af ett nytt departement, hvilket enligt min öfvertygelse icke kan komma att ställa sig billigare. Jag är säker om, att derest Kongl. Maj:ts förslag antages, så har man i och med inrättandet af landtbruksstyrelsen och det nya kommerskollegium det nya landtbruksdepartementet nästan färdigt, ty dertill skulle då endast behövas en expeditiionschef och en kanslibyrå.

*Ang. omorga-
nisation af
kommers-
kollegium.
(Forts.)*

Nu förbiser jag ingalunda, att den största betänkligheten, utskottet haft mot det föreliggande förslaget, är dess dyrbarhet. Men det skulle ju komma att ställa sig icke dyrare, utan snarare billigare än det nuvarande embetsverket. Utskottet säger visserligen icke desto mindre, att det är för dyrt, men något bevis för detta påstående anför utskottet icke. Utskottet säger endast, att de krafter, som vore afsedda för det omorganiserade kommerskollegium, *synas* vara allt för rikligt tilltagna i förhållande till göromålen, och att man *ansett* att det nya embetsverket skulle kunna skötas med något mindre kostnad och något mindre krafter. Ja, det *har* så ansetts, och detta med fullt skäl; men jag vågar påstå, att detta påstående icke är i närvarande ögonblick berättigadt. De anfall, som i början af 1870-talet rigtades mot kommerskollegium, hade goda grunder för sig icke blott derför, att arbets sättet behöfde omorganiseras, utan äfven emedan det var orimligt att för så få göromål skulle användas en så stor arbetsstyrka, som då fans inom verket. Men, mine herrar, man bör komma i låg, att denna arbetsstyrka så småningom har förändrats. När 1874 års komité afgaf sitt förslag, funnos der icke mindre än 25 embets- och tjänstemän. Sedermera har på grund af den rådande stämningen inom riksdagen för en af behofvet påkallad reform så väl Kongl. Maj:t som kommerskollegium gjort allt möjligt för att plocka bort den ena tjänstebefattningen efter den andra, så att antalet nu kommit ner till 15, och här föreslås nu af Kongl. Maj:t en ytterligare minskning till 11. Det kollegium, mot hvilket dessa anmärkningar på 1870-talet gjordes, var sålunda icke detsamma som det nuvarande.

Som jag i början af mitt anförande framhöll, synes utskottet icke tro, att inrättandet af ett nytt departement står för dörren. Emellertid anser utskottet frågan härom vara ganska lätt löst. Utskottet är visserligen icke blindt för den omständigheten, att 1888 års förslag mötte ett bestämt och kompakt motstånd inom Första Kammaren och äfven från andra håll. Men, säger utskottet: »Om i ett nytt förslag tillbörligt afseende fästes vid de mot det förra förslaget gjorda anmärkningarna, vore, enligt utskottets förmenande, ej att befara, att ett sålunda förändradt förslag icke skulle kunna tillvinna sig Riksdagens bifall». Men, mine herrar, hvilka voro då dessa anmärkningar? Jo, först och främst att arbetskrafterna voro allt för knappt tilltagna — och det synes mig, såsom jag redan antydtt, ganska twifelaktigt, om utskottet skulle vilja

Ang. omorga-
nisation af
kommers-
kollegium.
(Forts.)

vara med om att undanrödja den anmärkningen. Men den anmärkningen kan dock undanrödjas. Icke så den andra anmärkning, som framställdes. Ty denna gick just ut på ingenting mer och ingenting mindre än sjelfva förslaget att utbyta kommerskollegium mot ett nytt departement. Den gamla oviljan mot departementalstyrelse framträdde å nyo. År 1868 ville man icke höra talas om några regerande departementschefer, och år 1888 ville man lika litet höra talas om regerande byråchefer och kansliråd. Och dessa kan man dock icke undgå, om man skall alldeles indraga kollegiet, ty en stor mängd af dess göromål kan icke lämpligen uppflyttas till statsrådet. Vidare anmärkte man år 1888, att man genom det nya departementets införande skulle gå miste om de utredningar, som från de centrala embetsverken — kommerskollegium och landtbruksstyrelsen — nu lemnas till Kongl. Majt. Äfven jag tror, att man icke bör vara angelägen om att utbyta dessa utredningar, som afgifvas från centrala embetsverk, mot de utredningar, som kunna inom ett departement verkställas, ty det har alltid varit någonting för de centrala embetsverken utmärkande att de utredningar, som från dem emanerat, intagit en sjelfständig ställning mot regeringen, och det har icke lyckats någon regering att, om den också velat, utöfva något tryck på dem, som afgifvit dessa utlåtanden, utan hafva dessa utredningar alltid varit samvetsgrant, sjelfständigt och med oförskräckt-
het utförda, om ock man understundom möjligen kunnat säga, att de deri uttalade åsigtter varit föråldrade. Skulle man deremot öfverlemna åt kansliråden att verkställa dessa utredningar, så är det alldeles gifvet, att dessa tjenstemän, som samtidigt skola afgifva sjelfständiga yttranden och bereda ärendena åt departementschefen, icke kunna undgå att taga intryck af chefens för departementet önsknningar.

Att undanrödja de anmärkningar, som framställdes mot 1888 års förslag, är därför ingalunda en så lätt sak som utskottet låter påskina. De kunna i sjelfva verket, dessa anmärkningar, enligt mitt förmenande icke undanrödjas på annat sätt, än att man jemte det nya departementet bibehåller ett centralt embetsverk.

Jag har härmed utvecklade de skäl, som för mig varit afgörande och som bestämt mig för att rösta för bifall till Kongl. Majts förslag. Den erfarenhet jag har rörande dessa saker och de yttranden, som afgifvits af samtliga de komitéer, som behandlat denna fråga, gifva mig goda skäl för min åsigt, att, huru man än vill se saken, så skall man icke lyckas att i någon nämnvärd mån arrangera densamma på annat eller bättre sätt, än Kongl. Majt nu föreslagit.

Jag är fullkomligt ense med utskottet deruti, att det icke går an att någon längre tid låta detta embetsverk förblifva vid dess nuvarande lösa organisation och att låta tjenstemännen stanna i detta ovisshetstillstånd. Oafsedt alla andra olägenheter, som måste följa af att låta det embetsverk, som skall bevaka näringsarnas intressen, år efter år blifva på detta sätt behandladt och att uppskjuta de viktiga reformer, som inom detsamma påkallas, år det ytterst svårt att åt embetsverket förvärfva goda arbetskrafter, då man icke kan ge de unge män, som der söka inträde, någon garanti för huru verket kommer att ordnas för framtiden. Jag är därför, som sagdt, ense med utskottet deruti, att det nuvarande tillståndet så fort som möjligt bör undanrödjas.

Enligt min åsigt sker detta lämpligast genom inrättande af det centrala Ang. omorga-
 embetsverk, som här är föreslaget. Och att detta icke kan ske för så nisation af
 obetydliga kostnader, som utskottet ifrågasatt eller öfver hufvud på något kommers-
 nämnvärdt annat sätt än hvad Kongl. Maj:t föreslagit — derom är jag kollegium.
 också fullt öfvertygad. Att det icke heller lägger något hinder i vägen (Forts.)
 för inrättandet af ett särskildt departement för landtbruk, handel och
 näringar, om man i framtiden föredrager den lösningen — det tror jag
 mig äfven ha visat.

Herr talman! Jag ber att få yrka afslag å utskottets hemställan
 och bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Häruti instämde herrar *Swartling, E. G. Boström, Östberg, fri-*
herre Fock, Lovén och Svanberg.

Herr Sven Nilsson yttrade: Den siste ärade talaren ansåg sig
 bland annat genom sin embetsmannaställning vara »förpligtad» att för-
 svara Kongl. Maj:ts förslag, och då är det ej underligt att han kom till
 ett sådant resultat som han kom; och det kan icke nekas, att, när man
 som han ser saken från den synpunkt, hvarifrån han utgått, han verk-
 ligen gjort detta på ett mycket förtjenstfullt och glänsande sätt. Men
 jag tror, att man äfven bör se saken ur en annan synpunkt, eller om
 föreliggande fråga bör afgöras, innan man fattat ett definitivt beslut
 beträffande frågan om inrättande af ett nytt statsdepartement för jord-
 bruket och näringarna; och likaledes bör man betänka huru vida icke,
 derest den föreliggande frågan afgöres i och för sig och således icke
 i sammanhang med frågan om detta nya departement, det mål, hvar-
 till denna kammare alltid sträfvat, komme att undanskjutas. Finner
 man då, att detta senare skulle komma att inträffa, så lär man icke
 behöfva stanna i villrådighet om det beslut, som man bör fatta. Man
 har visserligen i den kongl. propositionen sagt — och hvilket äfven den
 siste talaren antydde — att bland vilkoren för anställning i det till-
 ämnade nya kollegiet inginge den bestämmelsen, att tjänstemännen skulle
 vara underkastade den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jem-
 ning i åligganden, som vid den möjligen framdeles inträdande förändrad
 organisation af embetsverket — vare sig denna förändring afser inrät-
 tande af ett nytt departement eller något annat — kan varda stadgad.
 Men jag hemställer till den ärade talaren, om han tror att det skall
 gå lika lätt att genomföra ett embetsverks organisation, då alla dess
 tjänstemän sitta på ordinarie stat, som nu, då de ordinarie tjänste-
 männen icke äro flere än tre. För min del anser jag, att i senare
 fallet en reglering lättare skall kunna försiggå. Huru skulle talaren
 för öfrigt bära sig åt beträffande presidenten, som skulle uppföras på
 ordinarie stat, i fall ett nytt statsdepartement upprättas? Är det möj-
 ligen meningen att han såsom chef då skall komma att intaga plats i
 Konungens råd. Detta beror väl på om han vore lämplig dertill, och
 detta vore väl ej så säkert, eller hvad vill man eljest göra annat än
 sätta honom på indragningsstat? Jag föreställer mig således, att det
 icke skall blifva så lätt att framdeles verkställa en dylik reglering,
 särskildt hvad angår de befattningar, som äro högre aflönade.

Samme talare nämnde, att, då Kongl. Maj:t framlade sin propo-

Ang. omorga-
nisation af
kommers-
kollegium.
(Forts.)

sition till Riksdagen om inrättande af en landtbruksstyrelse, och Riksdagen godkände detta förslag, så blef i och med detsamma frågan om inrättande af det nya departementet framskjuten till en mycket långt aflägsen framtid. Jag vill dock fästa uppmärksamheten på, att enligt min uppfattning af så väl Kongl. Maj:ts som Riksdagens i detta uttalade åsigter, detta uppskof endast afsett frågans undanskjutande *tills vidare* och att den således när som helst kunde åter upptagas, och denna åsigt har delats af denna kammare och äfven af statsutskottet och hela Riksdagen. Man må nu säga hvad man vill för att hindra införandet af det nya departementet, så måste det ändock förr eller senare komma till stånd; ty både jordbruk och andra näringar äro stadda i en så stark utveckling, att det rent af vore oförsvarligt, om icke dessa näringsgrenar skulle få en särskild föredragande i Konungens råd.

Det är från den sidan som statsutskottet sett den föreliggande frågan, och icke på det sätt som den siste ärade talaren, som trodde, att blott man bildat detta embetsverk, vore allt väl bestämdt. Herr greve Hamilton ser frågan på det sättet, att han anser, att det endast i en mycket långt aflägsen framtid skall vara möjligt att ett departement för näringarna till stånd, men den åsigten tror jag icke på. Då frågan om landtbruksstyrelsens inrättande beslutades af Riksdagen, uttalade så väl Kongl. Maj:t som statsutskottet och Riksdagen, att frågan om ett nytt departement endast »tills vidare» vore undanskjuten, och detta tills vidare kan snart vara inne. Han klandrade vidare, att statsutskottet hade föreslagit vissa åtgärder, som skulle kunna vidtagas provisoriskt, innan det nya departementet kom till stånd. Jag vill blott fästa uppmärksamheten på, att statsutskottet endast uttalat sin åsigt, huru frågan skall kunna under tiden regleras, men att det är lagdt i Kongl. Maj:ts hand att framkomma med de förslag, som anses lämpligast. Gillas icke detta af Riksdagen, så kan det icke hjälpas, och gillas icke heller de utvägar, utskottet anvisat, af Kongl. Maj:t, kan det icke heller hjälpas, ty då får kommerskollegium vara som det är så länge. Men det torde med säkerhet då finnas andra utvägar, som kunna vidtagas för ett provisoriskt ordnande af kommerskollegium, hvilka åtminstone icke hindra den andra stora frågans lösning.

Den siste talaren sade också, att det komme att blifva dyrare, om man vidtoge sådana åtgärder, som utskottet tänkt sig. Men då får jag säga, att jag fäster icke så stort afseende vid, om det blir något dyrare, men för min del har jag ansett, att det skulle blifva billigare. Hufvudsaken är emellertid att få det väl ordnadt, och det får man aldrig på det sätt, som Kongl. Maj:t nu tänkt sig, så vida icke hindret röjes ur vägen för hvad som är det hufvudsakligaste i denna fråga, ett nytt departement.

Jag skall icke ingå på att besvara de uttalanden, som gjorts angående omöjligheten att öfverlemna en del af dessa ärenden till statistiska centralbyrån och utrikes- samt civildepartementet. Det är med cheferna för dessa verk som med regeringen. Om man vill lägga nya bördor på dem, så slå de ifrån sig med både händer och fötter; de vilja icke hafva mer att göra än så litet som möjligt, och detta är ju helt naturligt. Det är därför icke underligt, att t. ex. chefen för stati-

stiska centralbyrån, som den ärade talaren nämnde, icke ville gå in på ett sådant förslag som utskottet tänkt, ty derigenom hade hans verk naturligtvis fått mer att göra än förut, och detsamma kan tillämpas äfven på civildepartementet och utrikesdepartementet. Jag medgifver, att i afseende på civildepartementet det kan möta vissa betänkligheter att lägga nya bördor på detsamma, men jag har trott, att om man ger detta departement mer att göra, så blir departementschefen mer angelägen att bringa den stora frågan till slutlig lösning.

Talaren på stockholmsbanken yttrade också, att tjänstemännens antal hade i väsentlig mån minskats under den senare tiden. Ja, det vore märkvärdigt, om tjänstemännens antal skulle vara lika stort inom kommerskollegium nu som förr, sedan man plockat bort större delen af deras åligganden och det blott återstår ärenden af synnerligen obetydlig beskaffenhet. Jag kan icke föreställa mig annat, än att det var en synnerligen väl motiverad anordning att minska tjänstemännens antal i kommerskollegium, ty efter den kännedom man har om göromålen derstädes, kan jag säga, att det finnes många af dem, som äro så lika till sin beskaffenhet och enkla, att jag kan påstå, att arbetet der icke är synnerligen tungt. Jag medgifver, att det nog kan förkomma några få svårare frågor, men de flesta äro icke mera konstiga, än att de kunna afgöras af personer, som icke ega synnerligen stor insigt i dylika frågor. Det vore nu märkvärdigt, sedan man afskilt från kommerskollegium en synnerligen stor del af de viktigaste ärendena, så att endast obetydligheter finnas kvar, om man för ett sådant verk skall behöfva en president och så många tjänstemän, som nu föreslagits.

Den nyssnämde talaren yttrade vidare, att han icke förstod, huru utskottet kommit till det resultat, att man skulle få bättre målsmän för embetsverket, i fall det ordnades på något af de sätt, som statsutskottet föreslagit. Dermed menar jag, att det skulle vara lyckligare, om i sådana embetsverk som det nu ifrågavarande sattes personer med mera fackmans- än tjänstemannaegenskaper. Jag tror nemligen, att tjänstemannabanan icke är synnerligen lämplig till utbildande af personer för dessa platser, ty här är det sjelfva fackkunskapen, som bör göra sig i främsta rummet gällande. Men såsom nu är ordnad, och man kan nog befara att någon ändring ej skett, så blir det embetsmannabildningen, som man huvudsakligen gör anspråk på vid dylika verk som det föreslagna. Och derigenom tror jag, att embetsverket till stor del förfelar sitt mål.

Jag vidhåller också den åsigt, som utskottet uttalat, att besparingar kunna göras i ganska väsentlig grad. Jag kan icke finna, att det skulle behöfvas några större juridiska kunskaper eller vidsträcktare studier för att sitta som ledamot i ett sådant embetsverk som kommerskollegium, än för att handhafva ärenden i landbruksstyrelsen. Och jag tror icke, att talaren på stockholmsbanken skall kunna påvisa något misstag af statsutskottet i afseende på sifferuppgifterna i detta fall. Jag förstår verkligen icke, hvilket skälet kan hafva varit att man velat gifva dessa tjänstemän i kommerskollegium större löneförmåner än de, som för tjänstemän i andra jemförliga embetsverk äro föreslagna och godkända.

Jag vill fästa den siste talarens uppmärksamhet på, att hans på-

Ang. omorga-
nisation af
kommers-
kollegium.
(Forts.)

stående, att utskottet till slut föreslagit ett särskildt embetsverk, förefaller mig alldeles gripet ur luften, ty hade utskottet framställt ett sådant förslag, skulle det väl hafva stått i förslaget till beslut, men der finnes det icke, och därför kan man väl icke påstå, att utskottet framställt något bestämdt förslag i den rigningen.

Jag vet nog, att frågan om inrättande af ett nytt departement har haft vexlande öden inom representationen, och jag beklagar det verkliga. Än har det ena, än det andra skälet framställts mot de olika förslagen, och den siste talaren omnämnde de skäl, som föranledt Första Kammaren att vid det sista tillfälle, då frågan var före, nemligen vid 1888 års riksdag, afslå förslaget. Samma skäl upprepades i statsutskottet i år, men man sade också oförbehållsamt, att det äfven fans andra skäl, som föranledt Första Kammaren till afslag, och dessa äro väl kända. Jag är emellertid öfvertygad, att om vår nuvarande regering, som har större inflytande och sympatier i Första Kammaren än den regering, som fans 1888, hade i den kammaren, nu framlade förslaget, detsamma der icke skulle möta lika starkt motstånd som 1888.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid, ty jag tror att för dem, som vilja se saken från den sidan, som Andra Kammarens ledamöter alltid gjort, för dem, som önska fasthålla vid det beslut, som Andra Kammaren förut fattat i denna fråga, och som vilja försöka att föra genom frågan om ett nytt departement för näringarna, ingen tvekan skall förefinnas att bifalla statsutskottets förslag, hvartill jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

I detta yttrande instämde herrar *Björkman, Ola Bosson Olsson, Truedsson, Olsson* i Ornakärr, *Anderson* i Hasselbol, *Bengtsson* i Gullåkra, *Persson* i Vadensjö, *Nilsson* i Vrångebol och *Andersson* i Lysvik.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll: Det finnes säkerligen ingen, som så lifligt som jag instämmer med herr Sven Nilsson angående behovet af ett nytt statsdepartement, till hvilket kunde öfverföras vissa af de ärenden, som nu tillhöra civildepartementet. Men jag tror, mine herrar, att den saken icke är så lätt ordnad, som man kanske här föreställer sig. Man har må hända icke tagit hänsyn till, hvilka svårigheter man har att öfvervinna, när man vill genomföra ett sådant förslag. Man har kanske icke heller tagit hänsyn till de kostnader, som med ett sådant steg skulle vara förenade. Såsom redan påpekats, föll 1888 års organisationsförslag på motstånd inom Första Kammaren, och det motstånd, som då gjorde sig gällande, var grundadt på ungefär samma skäl, som det motstånd, som 1868 års förslag der rönt. Båda gångerna anmärktes inom riksdagen, att förslaget innebure en försämring i statsrådets sammansättning, i fall antalet af dess konsultativa medlemmar skulle inskränkas till två. Numera torde det på grund af ärendenas mängd inom statsdepartementen i allmänhet vara svårt för en statsminister att tillika vara departementschef. Statsministerembetet kräfvär äfven andra göromål än dem, som förekomma i statsrådsberedningen. Man kan därför icke alltid påräkna statsministern i statsrådsberedningen, och följden blefve då den, att, om stats-

ministern tillika vore ett af de båda konsultativa statsråden, ärendena egentligen komme att beredas endast af ett konsultativt statsråd jemte departementschefen. Detta har inom Första Kammaren väckt motstånd, och motståndet härutinnan torde vara omöjligt att undanrödja på annat sätt än derigenom, att nuvarande statsrådsledamöternas antal ökas med chefen för det nya departementet. Detta återigen kommer att i viss mån inverka på frågan om kostnaderna för det nya departementet.

Jag ber att få erinra om, huru mycket den 1888 föreslagna organisationen var beräknad att årligen kosta. Den skulle kosta något mer än 106,000 kronor. Skulle det nu blifva ytterligare ett statsråd, måste denna summa gifvetvis komma att ökas. Hela kostnaden för landtbruksstyrelsen och det nu ifrågasatta embetsverket uppgår tillsammans till icke fullt 103,000 kronor. Den nu ifrågasatta anordningen är sålunda billigare än att inrätta ett nytt departement, men det är ju en sida af saken, som jag föreställer mig att denna kammare icke tager hänsyn till, när det gäller ett sådant önskningsmål.

Jag skall anhålla att vidare få yttra några ord i anledning af de anmärkningar, som gjorts emot förslagen om inrättande af ett nytt statsdepartement. Första gången frågan var före, år 1868, föreslogs att en del ärenden skulle kunna sjelfständigt handläggas och afgöras af departementschefen; det skulle blifva ett slags ministerstyrelse. Men detta stötte på motstånd, såsom stridande mot hela uppfattningen och andan i vår grundlag, enligt hvilken statsråden icke äro på något sätt styrande, utan endast rådgifvande. År 1888 sökte man att gå en annan väg; det föreslogs då att förlägga afgöranderätten i vissa ärenden till byråer under det nya departementet. Detta stötte åter igen på motstånd inom riksdagen på den grund, att det icke skulle öfverensstämma med vårt statskick. För min del tror jag, att införande af en sådan anordning skulle påkalla åtskilliga andra anordningar, som blefve ganska vidlyftiga. Om man nemligen ville hafva dessa byråer ställda direkt under departementet och så inrättade, att de skulle kunna sjelfständigt handlägga vissa ärenden, måste man äfven tänka sig, huru de beslut, som dessa byråer fattade, skulle kunna öfverklagas. Ja, säger man, det skulle väl ske hos Kongl. Maj:t i statsrådet. Men hvem skulle i så fall bereda och handlägga dessa ärenden för deras afgörande i statsrådet? Jo, samma byrå, som fattat det öfverklagade beslutet. Man skulle visserligen kunna komma ifrån denna svårighet derigenom, att man fördubblade byråernas antal, så att man finge en byrå, som handlade fullkomligt sjelfständigt och en annan, som biträdde departementschefen med beredningen af de ärenden, som skulle fördragas i statsrådet. På detta sätt skulle man nog kunna lösa frågan, men det blefve dyrare än nu, ehuru den omständigheten må hända i och för sig icke får inverka på saken.

Man har tänkt sig, att dessa byråer med sjelfständig administrativ myndighet skulle kunna åstadkomma samma utredning som de centrala embetsverken. Det är emellertid enligt min tanke alldeles omöjligt för en departementschef att reda sig med *endast* sådana byråer. Om dessa handla fullt sjelfständigt, skulle den utredning, som förelades departementschefen, komma att vara ett uttryck för åsigtterna inom byrån, och det kunde då hända, att dessa åsikter icke i ringaste mån

Ang. omorga-
nisation af
kommers-
kollegium.
(Forts.)

öfverensstäme med departementschefens. Hvad blefve då följden? Jo, att departementschefen borde omarbete hvad byrån gjort vid ärendet, och detta blefve för honom, upptagen som han är af alla öfriga göromål, komplett omöjligt att medhinna. Han måste således antingen hafva särskilda byråer till sitt föfogande, som arbete i den riktning, han önskar, eller också för tillfället anskaffa från annat håll biträde för ändamålet. Detta komme i alla händelser att medföra ganska afsevärda kostnader.

Af hvad jag förut anfört torde framgå, att, äfven om ett nytt statsdepartement inrättades, detta dock skulle kräfva under sig sjelfständigt handlande myndigheter, och man må därför icke föreställa sig, att, om man finge ett statsdepartement för handeln, landtbruket och näringarna, ett centralt embetsverk icke skulle behöfvas. Det förutan skulle detta departement blifva ett hufvud utan kropp; det funnes ingen, som utförde hvad hufvudet tänkte.

Med hvad jag nu yttrat har jag endast velat erinra kammaren om, att den föreslagna organisationen icke behöfver motverka inrättande af ett statsdepartement för jordbruk, handel och näringar, och därför bör hvad statsutskottet i denna del anfört icke utgöra hinder för bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Statsutskottet har vidare yttrat, att om man nu också skall behålla ett centralt embetsverk för handeln och näringarna, bör man dock kunna ställa det på ett mera praktiskt sätt. Utskottet har visserligen icke närmare antydt, hvad det menar med detta ord »praktiskt», men jag föreställer mig, att utskottet härvid möjligen afsett att upptaga den gamla anmärkningen mot kommerskollegium, att ärendena der handläggas kollegialt. Utskottet har antagligen föranledts härtill af den omständigheten, att benämningen »kollegium» bibehållits. Men om utskottet närmare undersökt förhållandet, skulle det funnit, att den omständigheten, att detta verk fortfarande komme att benämnas kommerskollegium, icke innebär, att ärendena der i *allmänhet* skulle handläggas kollegialt. Det finnes likväl vissa till kommerskollegium hörande ärenden, som äro af den beskaffenhet att, om man vill hafva ett fullgodt arbete, de *måste* behandlas kollegialt. Jag vill i detta hänseende erinra om några af kollegiets ärenden på senare tiden. Kollegium har t. ex. afgifvit utlåtande öfver det nya förslaget till sjölag, innefattande 338 paragrafer. Det är gifvet att, för att ett dylikt lagförslag skall kunna sorgfälligt pröfvas, fordras fleres samverkande krafter. Kommerskollegium har för närvarande att afgifva utlåtande öfver sjöfartsnäringsens tillstånd och behof. Kollegium har också haft att yttra sig om mellanrikslagen, myntlagen med flera större författningar. Jag tror icke någon skall påstå, att det är lämpligt att öfvergifva den kollegiala formen för *sådana* frågors behandling. Men kommerskollegium handlägger derjemte en mängd mindre ärenden, som hufvudsakligen kräfva noggrannhet, ordentlighet och snabbhet i behandlingen, och i dessa fall vore det naturligtvis ytterst opraktiskt att anlita det kollegiala behandlingssättet. Derfor har också, såsom statsutskottet utan tvifvel observerat, iakttagits, att dessa ärenden skulle af byråchefen föredragas för generaldirektören eller af byråsekreteraren för byråchefen. Den nu ifrågasatta organisationen är icke mera kollegial än t. ex. organisationen

af statskontoret och åtskilliga andra styrelseverk, der de flesta ärenden behandlas efter styrelseformen, medan andra vidlyftigare ärenden behandlas af ledamöterna gemensamt.

Möjligen afses med uttrycket »praktiskt», att man icke vill hafva tjänstemän, skolade i de vanliga formerna. I den kongl. propositionen är emellertid ingenting yttradt om hvilka kompetensvilkor, som komme att uppställas för tjänstemännen i kommerskollegium. Det finnes icke något hinder för att taga en person från det praktiska lifvet dit, om han eljest besitter erforderliga egenskaper. Men att förbjuda, att embets- eller tjänstemän kunna erhålla anställning i kollegiet, tror jag man bör akta sig för.

Det har vidare talats om kostnaderna. Jag har redan nämnt, att kostnaderna för detta embetsverk tillika med kostnaderna för landtbruksstyrelsen skulle med några tusen kronor understiga kostnaderna för ett nytt departement. Jag kan dertill lägga, att den i propositionen beräknade kostnaden för kollegiet understiger de utgifter, som detta embetsverk för närvarande medför för landet. Afslår nu Riksdagen detta förslag, föreställer jag mig, att ärendet åter försättes i det skick, hvori det befann sig på 1860-talet, och då kunna vi tänka oss, att det ännu kan dröja 20 å 30 år, innan det får sin slutliga lösning.

Slutligen har det äfven yttrats, att lönerna skulle kunna sättas till samma belopp, som för tjänstemännen i landtbruksstyrelsen. Det har vid lönerogeringar varit en genomgående tanke att fördela styrelseverken i två grupper, nemligen dels med en öfverdirektör till chef och med lägre aflöningar, och dels med en generaldirektör till chef och med högre aflöningar. Detta har naturligtvis berott på, att man ansett ärendenas beskaffenhet kräva mindre eller större skicklighet eller insigter af de respektive verkens embets- och tjänstemän.

Om man nu jemför den ifrågavarande organisationen med andra, tror jag man skall finna, att detta embetsverk bör hänföras till den högre gruppen, ty jag tror, att det icke i hela vårt land finnes ett enda embetsverk, som af sina embetsmän kräfver så mångsidiga insigter som just kommerskollegium. Det har att bevaka handelns och näringarnas tillstånd i vårt land så väl som att med uppmärksamhet följa förhållandena i detta afseende utomlands. Skall det rätt kunna fylla denna sin uppgift, krävas betydande insigter hos dess embetsmän. Misstag om vilkoren för näringarnas trefnad kunna för landet föranleda skador och förluster till belopp, som betydligt öfverstiga hvad hela denna organisation skulle kosta. Om man rätt besinnar detta, så skall man, hoppas jag, inse, att lönerna böra sättas till det högre beloppet. Dermed vill jag ingalunda hafva sagt, att lönerna för landtbruksstyrelsens embets- och tjänstemän äro rätt afpassade i förhållande till deras arbeten. Det spörsmålet lemna jag för närvarande derhän.

Frågan om kollegiets organisation har, såsom greffe Hamilton också erinrat, haft att genomgå en mycket långvarig utveckling, innan den kommit på den punkt, der den nu står. Jag tror, att om man skulle räkna efter hvad öfverläggningar rörande kommerskollegium kostat Riksdagen, skulle man komma till ett kapitalbelopp, hvarå årliga räntan må hända motsvarade de årliga kostnaderna för den nu föreslagna organisationen. Skall man nu fortsätta tjugu å trettio år

Ang. omorganisation af kommerskollegium.
(Forts.)

Ang. omorgn-
nisation af
kommers-
kollegium.
(Forts.)

till, komma kostnaderna att än ytterligare ökas. Derför tror jag man gjorde klokt, om man nu kunde besluta sig för att lösa frågan. Denna fråga har under vissa skeden upprört politiska stormar och framkallat konstitutionella konflikter, men numera föreställer jag mig, att den kommit in i lugnare vatten, och jag hoppas därför, att kammaren måtte med lugn undersöka saken och se till, om det icke är klokast att nu få slut på frågan. Herr talman, jag har intet annat att tillägga än att uttala den förhoppning, att denna fråga nu måtte vinna sin lösning.

Herr Jonsson i Hof: Jag skall söka följa de invändningar, som af herr statsrådet och chefen för civildepartementet blifvit anförda mot de åsigtter, som af utskottet blifvit uttalade, och derjemte äfven de invändningar, som hörts från åtskilliga andra håll. Det första herr statsrådet dervid nämnde var, att frågan om ett nytt statsdepartement föll år 1888, derför att icke Första Kammaren ville ingå på någon minskning i de konsultativa statsrådets antal. Jag gifver honom rätt i detta fall och tror, att det kanske var hufvudorsaken för Första Kammarens afslag på frågan. Men jag delar äfven herr Sven Nilssons i Efveröd uppfattning, att frågan äfven föll på grund af politiska skäl, som då gjorde sig gällande. Emellertid om man anser, att ett förnyadt förslag om organiserandet af ett departement för jordbruk, handel och näringar skulle i Första Kammaren mötas med afslag, derför att den kammaren ansåg behöfligt, att man hade tre konsultativa statsråd, så lär det väl icke ligga något hinder i vägen för att inrätta ett nytt departement, utan att dervid minska de konsultativa statsrådets antal. Man kan ju göra både på det sättet, att man tillsätter ett nytt statsråd, och på det sättet, att man rangerar om göromålen departementen emellan, så att det icke blir flere departementschefer än för närvarande. Jag får för min del säga, att just denna senare utväg skulle vara den lämpligaste och utgöra bästa lösningen under alla synpunkter. Nekas kan det väl icke, att, i betraktande af det begränsade omfång, handläggningen af landt- och sjöförsvarsfrågorna eger, det icke torde vara olämpligt, om det finnes en gemensam chef för dessa båda departement, i stället för att som nu hafva en särskild för hvardera, hvilka båda chefer kanske ofta slitas om anslagen och åtminstone icke gemensamt och planmessigt bereda frågorna. Om man således vill undvika den stötesten, som mötte 1888 i Första Kammaren, har man flera utvägar för att klara sig från detta blindskär och således ega förhoppning om att frågan skall vinna Riksdagens bifall. Det är derför ingen fara för att man skall riskera afslag på denna fråga, om man endast ser till att man undanrödjer de svårigheter, som förra gången mötte densamma och som nu kunna lämpligen skaffas ur vägen. Går man sedermera till sjelfva organisationen, så finnes det en del frågor, hvilkas handläggning för närvarande ligger under kommerskollegium, hvilka man har ansett, sade herr statsrådet, att det vore stridande mot konstitutionel anda att öfverlemna till en byråchefs afgörande, utan man borde hafva isolerade och fristående embetsverk, som skulle fatta beslut rörande sådana frågor, som sedermera blifva föremål för statsrådets handläggning. Ja, det må så vara, men jag föreställer mig, att svå-

righeterna icke skulle blifva så stora, om byrån ordnades på sådant sätt, att, trots det byrån stode direkt under departementet, den likväl organiserades så, att den på samma gång sjelfständigt afgjorde de frågor, som sedermera skulle handläggas af statsrådet. Jag stöder min uppfattning, att så kan ske, förutom på andra omständigheter, särskildt på den, att vi för närvarande hafva en sådan byrå, som sjelfständigt handlägger sina frågor och på samma gång sorterar under departementet, nemligen vår patentbyrå. Det är visserligen sant, att denna byrå har ärenden af en alldeles säregen beskaffenhet, jemfördt med alla de frågor, som för närvarande handläggas af kommerskollegium, men den mångsidighet, som förefinnes hos kollegium för närvarande, då det skall handlägga sina frågor såsom ett sjelfständigt embetsverk, bortfaller i hufvudsak, då man inrättar särskilda byråer för handläggning af de olika fackfrågorna. Då blifva dessa byråer ungefär likställda med patentbyrån och hafva hvar sin särskilda art af frågor att handlägga, och då kan jag icke se något hinder, att man förfår på samma sätt som beträffande patentbyrån. Nu har man framhållit, att det skulle kunna inträffa, att hvad en byrå utarbetade och framlade för statsrådet icke komme att vinna statsrådets godkännande, men då blir det ju ingenting annat, än hvad som för närvarande eger rum, då till exempel kommerskollegium utarbetar ett förslag, som icke blir af statsrådet godkänt. Då måste frågan arbetas om, och det skulle blifva på samma sätt nu, så att deri finnes icke något hinder för tanken att få göromålen förlagda till en dylik byrå, stående direkt under departementet.

Det har äfven anmärkts, att med en sådan enkel handläggning af frågor, som alltid skulle blifva följden, då byrån hade att förrätta handläggningen, ifrågavarande utredning icke skulle i hvarje fall blifva tillfredsställande, utan att det vid frågor af mångsidigare art fordrades en kollegial behandling, för att en mångsidigare uppfattning och pröfning skulle kunna göra sig gällande. Derfor skulle ett centralt embetsverk, i mer eller mindre öfverensstämmelse med nuvarande kommerskollegium eller mer eller mindre likartadt med hvad herr statsrådet nu föreslagit, hafva företräde framför denna byrå. Jag tillåter mig likväl betviffa riktigheten af denna uppfattning. Om herrarne nemligen tänka på möjligheten att få en byråchef vid ett centralt embetsverk, med den mångsidiga fackbildning och de kunskaper, som erfordras, för att han med någon sakkännedom skall kunna bedöma alla de olika frågor, som der kollegialt afgöras, vågar jag påstå, att det icke är möjligt att få tre byråchefer så mångsidiga och med sådan fackkännedom, att deras utredning i sådana frågor blir af något egentligt värde. Eller vågar någon påstå, att de egenskaper och den sakkännedom, som hos kommerskollegium skulle erfordras vid pröfningen och granskningen af t. ex. sjölagsförslaget, äro att förvänta hos byråchefen på den rotel, som handlägger ärenden rörande fabriker, näringar och bergsindustri? Kan denna byråchef hafva någon kännedom om hvad sjöfartens behof kräfva? Nej, mig synes det alldeles omöjligt att förutsätta, att en sådan mångsidighet kan på sådant sätt vinnas. Vill man att fackinsigterna skola göra sig fullt gällande vid handläggningen af sådana frågor, tror jag, att man bäst befordrar ett

Ang. omorganisation af kommerskollegium.
(Forts.)

Ang. omorga-
nisation af
kommers-
kollegium.
(Forts.)

sådant resultat genom att låta personer med fackinsigt yttra sig i frågorna och icke låta dem, som icke hafva den minsta kännedom om arten af frågorna, blifva de bestämmande. Således vågar jag hålla före, att den kollegiala handläggningen af författningsförslag eller förberedande utredningar icke gifver Kongl. Maj:t någon mångsidigare och bättre utredning, än frågan skulle få af en ensam byrå, som har dylika frågor att dagligen handlägga och som derfor måste kunna och vara van vid att sätta sig in i frågor af denna art.

Öfvergår jag sedan att tillse, hvilken betydelse för vinnande af en bättre utredning af ärendena ligger deri, att det centrala embetsverket har sin chef och att frågorna af byråchefen inför honom föredragas, så att dessa två komma att afgifva yttranden äfven om frågor af mindre vikt, så ligger en sådan betydelse deri, huru vida det är möjligt att finna en chef, som, jemte sin chefsegenskap att se till att göromålen ordentligt och snabbt afgöras inom verket, tillika har minst lika goda fackinsigter, som den byråchef, hvars yttrande han skall mästra. Jag betvivlar dock, att chefen för ett embetsverk, annat än i enstaka fall, skall tillföra utredningen någon väsentlig nytta. Ty har han någon insigt i ett af de olika facken, hvars frågor skola utredas, kan han omöjligt, enligt mitt förmenande, hafva sådan i *alla* de olika grupper af frågor, som inom embetsverket förekomma. Jag ställer mig således alldeles bestämdt på den ståndpunkt, att jag anser, att en kollegial handläggning i ett centralt embetsverk af till och med blott de viktigare frågorna icke medför någon nytta i de fall, man trott sig vinna en sådan med denna sammansatta handläggning, utan jag ställer mig på den ståndpunkten, att jag tror, att man skall låta den man, som satt sig in i frågorna och bör begripa dem, få afgifva yttrande rörande dessa frågor, och att man icke skall låta en person, som måste förutsättas icke kunna fatta och sätta sig in i de särskilda frågorna, få komma och rifva sönder eller förstöra det logiska sammanhanget, som man måste förutse vara till finnandes i fackmannens egen utredning.

I afseende på frågans ställning för den närmaste tiden, i fall statsutskottets förslag af denna kammare antages och frågan sålunda skulle falla, nämnde chefen för civildepartementet, att han icke kunde tänka någon annan möjlighet, än att man finge åter försätta detta embetsverk i den ställning det intog 1866. Man skulle således sätta upp en hel mängd tjänstemän och förmodligen organisera det till samma egenomliga handläggning af ärendena nu som på den tiden. Men deraf skulle väl också böra följa, att alla de frågor, som under tiden öfverflyttats från kommerskollegium till andra embetsverk, skulle återföras till det ursprungliga embetsverket. Hafva vi en sådan utsigt för oss, och om man skulle kunna tro på möjligheten af en sådan sakernas ordning, då må jag väl säga, att vi skulle komma i en bekymmersam ställning nog. Men jag får säga, att jag icke mycket fruktar för en sådan sakernas ordning, och jag förmodar också, att statsrådets uttalande i detta afseende ej var framkastadt såsom en trumf för frågans genomdrifvande, utan mera såsom ett i förbigående fäldt yttrande.

Den förste talaren i ordningen hade en massa anmärkningar mot de sätt, som af statsutskottet påpekats såsom möjliga för att för när-

maste tiden kunna reda sig med denna gamla och svåra fråga. Han har i det hela taget blifvit vederlagd af den talare, som dernäst hade ordet, och det tjenar icke mycket till, så vidt jag kan förstå, att vidare upptaga de invändningar, som han hade mot våra åsichter i detta betänkande. Men något vill jag ändå taga upp. Han mente nemligen tro på, att om man antog organisationen för kommerskollegium nu, skulle detta snarare påskynda frågan om inrättande af ett nytt departement än försvåra en sådan frågas lösning. Men i detta fall har jag mycket svårt att fatta, på hvilket sätt han tänkt sig att detta skulle ske. Jag kan icke annat förstå, än att ju bättre man gör det för detta embetsverk, ju mera tillfredsställda skola både verket sjelf och vederbörande statsråd blifva med en sådan anordning, och ju mindre måste intresset blifva att söka forcera lösningen af departementsfrågan. Ju svårare deremot det blir att reda sig med de nuvarande förhållandena, ju större utsigt måste man hafva att få hufvudfrågan löst, nemligen att tvinga i hop åsigtarna om ordnandet af ett nytt departement. Det är min oföргripliga mening, att saken måste så betraktas, och därför tror jag, att man skall befordra hufvudändamålet, nemligen inrättande af ett nytt statsdepartement, genom att bifalla statsutskottets förslag, hvartill naturligtvis äfven jag yrkar bifall.

Ang. omorganisation af kommerskollegium.
(Forts.)

Herrar *Sjö, Folke Andersson* och *Gunnar Eriksson* instämde häruti.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll: Jag skall först be att få rätta ett missförstånd, som herr Olof Jonsson hade i afseende å mitt anförande, troligen beroende derpå, att han icke hörde hvad jag yttrade. Jag antydde, att *frågan* om embetsverkets organisation, icke embetsverket, komme att återföras till den ståndpunkt, hvarpå den stod på 1860-talet.

Det var i hvad herr Olof Jonsson yttrade ett och annat, som jag icke kan finna innefatta annat än ett instämmande i hvad jag förut sagt. Detta är särskildt fallet med hans uttalande, att, om man vill hafva ett statsdepartement, man kan ordna det så, att det får sjelfständiga byråer. Men då måste man också hafva departementet i öfrigt ordnad, såsom ett departement nu är ordnad. Konseqvensen af hvad herr Olof Jonsson sade, skulle egentligen blifva den, att i stället för ett embetsverk, hvarom nu är fråga, det skulle blifva minst två, möjligen tre. Ty han ville hafva hvar och en af dessa byråer ordnad såsom ett sjelfständigt embetsverk, i likhet med pantentbyrån. Man kan tänka sig saken ordnad så, men jag tror, att det icke vore så synnerligen praktiskt. Ty dessa byråers arbeten skulle blifva af den beskaffenhet, att det blefve ytterst svårt att afgöra, till hvilken byrå eller hvilken afdelning de olika ärendena egentligen borde höra. Skulle då dessa byråer blifva sjelfständiga embetsverk, skulle det blifva ett ständigt skickande af papper från den ena byrån till den andra. Den byrå, som fått ett ärende på sin lott, skulle då ofta säga: det hör icke hit, och den andra byrån skulle säga på samma sätt. Jag vet icke, att detta kan ställas på annat sätt än att det måste vara någon, som håller tillsammans det hela och säger: detta skall

Ang. omorga-
nisation af
kommers-
kollegium.
(Forts.)

höra till den och icke till den byrån. Det är ett af de skäl, som gör att man alltid måste tänka sig en chef för alla dessa embetsverk, som herr Olof Jonsson ville hafva. Emellertid skulle man kunna säga, att departementschefen borde kunna vara den afgörande i sådana stridigheter. Men för sådant ändamål måste han redan på en frågas första stadium sätta sig in i densamma, och detta blott för att kunna afgöra, hvilken byrå som skall handlägga frågan. Jag vill hemställa, huru vida detta kan vara praktiskt.

Det är en sida af saken, som jag förut icke berört och angående hvilken jag därför nu vill nämna ett par ord. Det har anmärkts, att samtliga ärendena borde kunna fördelas på två byråer i stället för på tre, som Kongl. Maj:t föreslagit. Derför har såsom stöd äberopats den omständigheten, att 1883 års komité föreslagit en sådan anordning. I hufvudsak var det också så, och jag har därför alltid väntat den anmärkningen. Men att en sådan fördelning icke blifvit föreslagen, beror derpå, att, med den kännedom jag haft tillfälle att förvärfva om hithörande ärenden dels under min tjänstgöring i kommerskollegium, dels såsom expeditionschef i civildepartementet och sedermera såsom departementschef, jag fått den fulla öfvertygelsen, att det är komplett omöjligt för två byråer att handlägga alla ifrågavarande ärenden. Jag vill derjemte påpeka, att sedan år 1883 ärendenas mängd ökats. De utgjorde då ungefär 5,400, under det de nu uppgå till ungefär 5,800. Detta innefattar en ökning af 400 ärenden. Jag tror för min del, att det knappast ens 1883 varit möjligt att genomföra en sådan förändring som att lägga målen på två byråer, och jag har därför ansett mig skyldig att, då jag ville framlägga ett ärligt förslag för Riksdagen, göra det så, att jag trodde det genomförbart. Det är därför jag föreslagit tre byråer.

Herr von Friesen: Utan tvifvel berörde herr statsrådet och chefen för civildepartementet en betydelsefull sida af denna sak, då han i slutet af, icke sitt sista men närmast föregående anförande antydde, att Riksdagen borde vara uttröttad på denna fråga; det vill säga dessa voro icke hans ordalag, men ungefär sådant var innehållet i dem. Vi hade, sade han, hållit på med frågan i 25 år, och toge vi icke nu förslaget, skulle vi få hålla på i 20 à 30 år till. Detta är naturligtvis icke någon angenäm utsigt för Riksdagen, och det vore utan tvifvel ett skäl, hvarför denna fråga med det första borde bringas till slutligt afgörande. Frågan är blott den: hvilket skall detta slutliga afgörande blifva? Det har anförts af en ärad kamrat på stockholmsbänken, att meningarna i denna fråga varit så vacklande, att det är tid på att man nu bildar sig en bestämd öfvertygelse och tager detta kongl. förslag. Ja, att det är tid att bilda sig en bestämd öfvertygelse, derom är jag fullkomligt ense med honom. Men att denna öfvertygelse just skall öfverensstämma med det förslag, som af Kongl. Maj:t framlagts, behöfver icke blifva följden af detta. För min del kan jag icke se, att *Andra Kammaren* i denna fråga iakttagit någon vacklande hållning. Så vidt jag förstår, hafva *Andra Kammarens* åtgärder i frågan varit preglade af den bestämdaste konsekvens. Förebräelsen således för vexlande förslag, vexlande åtgärder och förkastande stundom af

det ena förslaget, stundom af det andra, den förebråelsen träffar åtminstone icke Riksdagens Andra Kammare.

Jag är således med derom, att ett snart afgörande af frågan borde ske. Efter hvad som af ett par ärade ledamöter af statsutskottet derom blifvit anfördt, behöfver jag icke så mycket sysselsätta mig med frågan om det nya departementet för landtbruk, industri och handel. Jag vill dock erinra derom, att visserligen Riksdagen 1889, då frågan om landtbruksstyrelsen var före, yttrade att frågan om det nya departementet kunde anses vara *tills vidare* undanskjuten. Men dermed har man icke sagt, att den är *för alltid* undanskjuten, eller att, såsom chefen för civildepartementet yttrat till statsrådsprotokollet, detta sätt att lösa kommerskollegii-frågan blifvit underkänt. Det var den då för Riksdagen föreslagna formen, som blef underkänd, men icke öfver hufvud sättet att lösa frågan genom ett departement för landtbruk, handel och industri. Det kan också vara intressant att i detta hänseende jemföra hvad chefen för civildepartementet år 1889 yttrade om kommerskollegii organisation. Detta yttrande, som således kom från regeringen, lydde så: »Ännu har icke något af de olikartade förslagen (till kommerskollegiets omorganisation) lyckats tillvinna sig ett öfvervägande bifall. Ännu i dag synas åsigterna härutinnan lika skiljaktiga, och jag tror det därför vara lämpligast att låta denna fråga någon tid hvila, på det att derunder meningarna må hinna stadga sig och erhålla bestämdare form och uttryck». År 1889 ansåg således regeringen, att frågan om kommerskollegium borde någon tid hvila, men vi se, att detta icke hindrat regeringen att 1891, således efter 2 års förlopp, upptaga densamma. Om nu år 1889 blifvit sagdt, att frågan om ett nytt departement blifvit uppskjuten tills vidare, så bör detta lika litet, synes det mig, hindra regeringen att snart, till exempel nästa år, återkomma till Riksdagen med ärendet.

Ang. omorganisation af kommerskollegium.
(Forts.)

Jag vill för öfrigt, som jag redan sagt, icke mycket orda om detta nya departement. Min tro är emellertid, att icke allenast jordbrukets, handelns och industriens behof ovilkorligen påskynda inrättandet af detta departement, utan äfven hopandet af regeringsärenden på några af de nuvarande departementen gör en lösning af denna fråga oundgängligen nödvändig under den närmaste framtiden. Med den uppfattning jag fått genom de tillgängliga handlingarna — jag känner icke ärendet på annat sätt — är jag öfvertygad om, att ett par af de nuvarande departementen äro så öfverhopade af arbete, att det nuvarande förhållandet icke länge kan få fortgå, och vi hafva således med det snaraste att vänta till Riksdagen ett förslag om statsdepartementens omreglering. Det har redan vid början af 1870-talet framhållits, att civildepartementet är alldeles öfverhopadt af ärenden, och äfven eklestistikdepartementet är, såsom många gånger påpekats, öfverlastadt med arbete.

Det kan också ifrågasättas, huru vida icke nu, sedan landtbruksstyrelsen inrättats, en organisation af ett nytt departement för landtbruk, industri och handel lättare skulle kunna gå för sig än 1888, i synnerhet om man i sammanhang med frågan om inrättande af detta departement ville upptaga frågan om förläggande af vissa af kommerskollegii ärenden till andra myndigheter. Det är väl sant, att den frågan

Ang. omorga-
nisation af
kommers-
kollegium.
(Forts.)

redan många gånger förevarit och från embetsmännens sida enständigt afvisats, men, så vidt jag vet, har den ännu icke i sin allmänhet upptagits i sammanhang med frågan om det samtidiga inrättandet af ett nytt departement.

Jag vill emellertid, som sagdt, icke länge syssla med detta nya departement. Jag vill mera fästa mig vid den omorganisation af kommerskollegium, som nu bjudes oss. Här är i dag sagdt, att det skulle vara nödvändigt, att i detta embetsverk finnas tre byråer. Vål har man, i likhet med herr statsrådet och chefen för civildepartementet i hans yttrande till statsrådsprotokollet, från andra sidan ej förbisett, att i 1883 års komitéförslag funnos för ungefär samma ärenden upptagna endast två byråer, men herr statsrådet och chefen för civildepartementet har dervid invändt, att han, på grund af den erfarenhet han varit i tillfälle att inhemta, ansåge alldeles omöjligt, att blott två byråer skulle kunna hinna till att sköta dessa ärenden. Jag för min del har icke någon egen erfarenhet att åberopa och kan därför icke af mig själf säga någonting mot herr statsrådets uppfattning. Men den föregående civilministern hade en motsatt åsigt, och det är därför jag anser, att jag utan att vara allt för förmäten kan ställa mig på en annan sida än den nuvarande. Den föregående civilministern ansåg, att i det nya departementet för landtbruk, industri och handel de ärenden, som nu skola skötas af det nya kommerskollegium, kunde behandlas inom två byråer med hvar sin direktör i spetsen. Nu är det visserligen sant, att det mot detta förslag anmärktes, särskildt af den dåvarande — den samme som den nuvarande — presidenten för kommerskollegium, att dessa två direktörer skulle få för mycket att göra. Men detta var icke på grund af den befattning, som de skulle taga med de ärenden, som höra till kommerskollegium, utan presidenten för kommerskollegium betonade särskildt, att de skulle få för mycket att göra därför, att *utom* de ärenden, som kommerskollegium då och nu skulle behandla, åtskilliga ärenden, som hörde till civildepartementet, af dem skulle öfvertagas. Det var mot detta, som chefen för kommerskollegium yttrade sig i diskussionen om frågan i Första Kammaren. Af allt detta kan jag för min del icke få annan uppfattning, än att det åtminstone är rimligt att tänka sig, att de ifrågavarande ärendena skulle kunna handläggas på två byråer.

Dertill kommer, att om man med afseende på nödvändigheten af den kollegiala behandlingen af ärendena har en annan uppfattning än den, som finnes till statsrådsprotokollet uttalad, man naturligtvis måste anse det möjligt att väsentligen underlätta arbetet i det ifrågavarande verket. Det är klart, att om i många och långa ärenden samtliga medlemmarne af embetsverket skola vara närvarande vid deras behandling, så upptages mycken tjänstetid, enär alla skola vara med om samma fråga, och man finner lätt, huru mycket mera arbetstid då åtgår, än om hvarje fråga handlades endast af *en* medlem jemte presidenten eller generaldirektören, och den eller de öfriga medlemmarne finge under tiden sysselsätta sig med andra ärendens beredande. Om man således ej anser kollegial behandling af ärendena nödvändig, så får man ett ytterligare skäl, hvarför man i det föreslagna nya kommerskollegium skulle kunna nöja sig med två byråer. Visserligen har, som nyss nämnts,

herr statsrådet och chefen för civildepartementet en annan åsigt i denna punkt, men han har sjelf erinrat om att 1874 års komité uttalat den meningen, att intet af de ifrågavarande ärendena skulle behöfva handläggas kollegialt. Och uti det förslag till det nya departementets organisation, som 1888 meddelades till Riksdagens kändedom, har dåvarande statsrådet och chefen för civildepartementet gjort gällande den uppfattning, att just de ärenden, som enligt den nuvarande civilministerns åsigt skola behandlas kollegialt, borde handläggas af de tvenne direktörerna gemensamt, således af endast två personer.

Då jag nu kom att nämna de två direktörerna, erinrade jag mig ett yttrande af min vän på stockholmsbänken. Han nämnde, att chefen för landtbruksstyrelsen hade ersatt en af direktörerna i det föreslagna departementet, och att kommerseråden likaledes skulle ersätta direktörerna, eller huru han nu utförde jemförelsen, och han ville dermed bevisa nödvändigheten af att chefen för det nya kommerskollegium hade en högre embetsställning än chefen för landtbruksstyrelsen. Men han förde icke jemförelsen till slut. För det första vet jag icke hvad chefen för kommerskollegium skulle hafva haft för motsvarighet i det föreslagna departementet. Och der är för öfrigt föreslaget endast två direktörer, och det är dessa två direktörer, som enligt Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag skulle motsvaras af en generaldirektör och tre kommerseråd.

Såsom jag nämnt — jag återgår nu till denna fråga — har uppfattningen om nödvändigheten af de ifrågavarande ärendenas kollegiala handläggning varit mycket olika, och om man står på den ståndpunkten, att ärendena icke behöfva handläggas kollegialt, så får man såsom en nödvändig följd, att behovet af arbetskrafter minskas. Man har äfven längre tillbaka i tiden flere gånger yttrat sig om olämpligheten af kollegial handläggning i förevarande fall. Detta skedde t. ex. 1874, då statsutskottet starkt framhöll olämpligheten af att dessa ärenden — de, som nu tillhöra kommerskollegium — handläggas af ett embetsverk med kollegial styrelseform, och utskottet säger, att detta länge varit insedt. Äfven från andra håll finnas dylika uttalanden om olämpligheten af en kollegial sammansättning. Jag vill således ännu en gång säga, att man utan att sjelf, som den ärade talaren på stockholmsbänken, vara embetsman och utan att, såsom det nuvarande statsrådet och chefen för civildepartementet, hafva tjenstgjort länge och på olika grader inom civildepartementet, likväl af de handlingar, som föreligga, kan bilda sig den uppfattning, att de arbetskrafter, som föreslås, äro något för rikligt tilltagna.

Man har äfven berört kostnadsfrågan. I Kongl. Maj:ts proposition framhålles, att kostnaderna för det föreslagna embetsverket skulle blifva omkring 4,000 kronor mindre än hvad som nu utgår till kommerskollegium. Detta är fullkomligt riktigt; men ibland de belopp, som nu utbetalas för kommerskollegium, äro äfven medel, hvilka icke äro af Riksdagen till kommerskollegium anslagna, utan tagas dels af sju hufvudtitelns anslag till extra utgifter, dels af de allmänna besparingarna på sju hufvudtiteln, och dessa medel uppgå till 8,098,68 kronor. Om man frånräknar dessa, kommer den nya organisationen icke att i ekonomiskt hänseende ställa sig bättre än den gamla, utan tvärt om

Ang. omorganisation af kommerskollegium.
(Forts.)

Ang. omorga-
nisation af
kommers-
kollegium.
(Forts.)

3,960 kronor dyrare. Och för min del anser jag, att man vid jernförelsen afgjort bör frånräkna dessa från andra håll tagna medel; ty om Kongl. Maj:t från dessa håll kunnat taga medel till kommerskollegium hittills, lär han äfven fortfarande kunna göra det. Man bör alltså helt enkelt taga i betraktande de medel, som varit af Riksdagen anslagna till kommerskollegium förut, och dem, som nu ifrågasättas att af Riksdagen anslås till samma ändamål.

Man har vidare jernfört kostnaderna för det nu föreslagna kommerskollegium med kostnaderna för det 1888 föreslagna departementet för landtbruk, industri och handel. Enligt det 1888 framlagda förslaget skulle utgifterna för det nya departementet med 13,650 kronor öfverskrida dittills varande utgifter för motsvarande ändamål. Men härvid bör man märka, att i detta departement skulle ingå både kommerskollegium och landtbruksakademiens förvaltningskomité. Nu hafva för det första genom inrättande af landtbruksstyrelsen redan ökade utgifter tillkommit till ett belopp af 15,350 kronor, således ensamt för denna större ökning i utgifter, än som för hela det nya departementet skulle hafva varit erforderlig. Vidare skulle man, enligt min beräkning, genom den nu föreslagna organisationen af kommerskollegium få en ökning i kostnaderna af 3,960 kronor. Härtill kommer, att man utan tvifvel har att vänta nya utgifter i den närmaste framtiden för ett lämpligt ordnande af de ärendens behandling, som tillhöra de nuvarande statsdepartementen. Utgifterna skulle komma att ytterligare ökas, och ändå vunne man icke det mål man eftersträfvat, eller ett särskildt departement för landtbruk, industri och handel. Jag tror således, att man icke bör se kostnadsfrågan i en för det nu föreliggande förslaget så fördelaktig dager, som här förut skett.

Det har här yttrats, att man icke förstode hvad utskottet menade dermed, att fackintressena borde vara bättre tillgodosedda i kommerskollegium än fallet blefve enligt det nuvarande förslaget. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har sålunda sagt, och detta är visserligen att taga vara på, att det icke finnes något hinder för att i det nya kollegiet anställa män med fackinsigter; derom finnes ju icke i statsverkspropositionen något taladt. Men det är just detta man saknar i statsverkspropositionen. Detta är nemligen en sida af saken, som under hela den tid, denna fråga har stått på dagordningen, varit på det bestämdaste framhållen, och man måste derfor betrakta med oro, att något härom icke finnes i det statsrådsprotokoll, som nu föreligger. Redan 1874 års statsutskott yttrade: »Numera torde meningarna icke vara delade derom, att bergsrörelsen, handeln och industrien hafva behof af mera praktiska målsmän än dem, som uppfostras för handläggning af ärenden efter kollegiala former, samt att bland alla centrala förvaltningsverken kommerskollegium företrädesvis bör omorganiseras, så att de till samma kollegium hörande göromål må kunna på ett mera enkelt och lämpligt sätt skötas.» Under den diskussion, som vid nyssnämnda års riksdag förekom i kommerskollegiiifrågan, berördes mycket litet frågan om kommerskollegiets organisation, ty den fråga, som då mest upprörde sinnena, var den konstitutionella, huru vida Riksdagen hade rätt att indraga ordinarie anslag. Det var dock en talare i Första Kammaren, som yttrade sig i sjelfva sakfrågan. Det

var en talare, om hvilken alla måste erkänna, att på samma gång han var en stor statsman han äfven egde stor erfarenhet som organisatör. Det var herr Carlson. »Jag har föreställt mig», yttrade han, »att en sådan (förändrad organisation af kollegium) skulle kunna med stor fördel åvägabringas, om i detta verk öppnades platser för praktiskt och tekniskt bildade män, som i de särskilda rigtningar, som höra under kollegii verksamhetsområde, samarbetade på att med de medel, som kunna stå ett administrativt embetsverk till buds, befrämja näringarnas, handelns och industriens uppblomstring.» Den tiden var man således mycket angelägen om att kommerskollegium skulle ega denna praktiska rigtning, men derom finnes nu intet i den kongl. propositionen.

Ang. omorganisation af kommerskollegium.
(Forts.)

Jag skall sluta med hvad jag började, då jag upprepar, att denna fråga har under mycket lång tid varit föremål för riksdagens och regeringens pröfning. Om nu Andra Kammaren skulle bifalla Kongl. Maj:ts förslag, vore det detsamma som om Andra Kammaren skulle erkänna sig besegrad i den strid, som den på denna punkt i 25 år fört mot Första Kammaren, regeringen och embetsmännen. För min del kan jag icke inse, att något verkligt skäl förefinnes för kammaren att nu sträcka gevär. Jag anser att Andra Kammaren fortfarande kan hålla sig rak i denna fråga. Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Med herr von Friesen förenade sig herrar *J. H. G. Fredholm, Ersson* i Vestlandaholm, *Eriksson* i Elgered, *Ollas A. Ericsson, Bromée* och *Nilsson* i Skärhus.

Herr Hedin anförde: Då jag icke vill blifva misstänkt för att till äfventyrs gifva min röst för den nu föreliggande kongl. propositionen, vill jag tillkännagifva att jag kommer att rösta för statsutskottets förslag. Jag skall dervid begagna tillfället att beröra ett par punkter, som icke förut varit omtalade och der jag har att meddela upplysningar, som må hända kunna förefalla herr talmannen och större delen af kammarens ledamöter rätt intressanta. Först torde jag få erinra, att när man sagt att vi nu hafva att välja blott mellan två saker: antingen inrättande af ett nytt departement eller upprättande af ett nytt centralt embetsverk eller, om man så vill kalla det, ombildning af det nuvarande kommerskollegium, detta efter mitt förmenande icke är riktigt, ty här finnes ett tredje, ett tredje som i allt fall har den förmånen att icke ännu vara försökt, så att det följaktligen icke kan sägas vara utdömdt. Det är den utväg, som anvisades för några och tjugu år sedan af den nuvarande presidenten i kommerskollegium och några år derefter af nuvarande hans excellens statsministern. Det var 1867, som nuvarande presidenten i kommerskollegium i Första Kammaren — jag hänvisar till protokollet den 29 mars — öfver kommerskollegium fälde en med ganska mycken skärpa motiverad dödsdom, en dom som synes mig gå ut derpå, att kommerskollegium vore en alldeles öfverflödigt länk i den svenska administrationen. Sedermera, eller 1870, framlade nuvarande hans excellens statsministern jemte nio andra ledamöter af 1870 års statsrevision ett förslag till lösning af frågan icke genom inrättande af något nytt departement, icke genom ombildning af kommerskollegium, icke genom upprättande af någon ny

Ang. omorga-
nisation af
kommers-
kollegium.
(Forts.)

styrelse för handel och näringar, utan på det sätt, att man skulle efter hand från kommerskollegium plocka bort och till andra redan bestående embetsverk öfverflytta ärenden, som tillhörde kollegiets handläggning. Det är en utväg, som icke ännu på allvar blifvit försökt, men som jag tror förtjenar att försökas.

I sammanhang härmed vill jag påpeka en särskild omständighet, som jag tror förtjenar att belysas. Statsutskottet yttrar någonstädes — det är sidan 25 i utskottets utlåtande: »De ärenden, som för närvarande tillhöra utrikesdepartementets handläggning, äro ingalunda så betungande, att ej en ny byrå der utan olägenhet kunde inrättas, och departementet skulle derigenom få mera af den kommersiella natur, som man från flera håll liffigt önskar att åt detsamma bereda». Nej, det är ganska säkert, att det förhåller sig så, som statsutskottet säger, att utrikesdepartementet icke är synnerligen betungadt. Jag skall nämna några siffror. Under 1889 uppgick antalet af de af utrikesdepartementet afgjorda målen till 63. Om jag jemför denna siffra med uppgifterna på sidan 6 i statsutskottets utlåtande öfver antalet af till kommerskollegium inkomna ärenden och mål, så befinnes, att år 1889 utgjorde dessa ärenden och mål 5,834, det vill säga att antalet af de mål, som enligt utrikesdepartementets arbetsberättelse för 1889 då afgjordes af utrikesdepartementet, utgjorde $\frac{1}{92}$ af det antal mål och ärenden, som 1889 inkommo till det visst icke, skulle jag tro, mycket betungade kommerskollegiet. Men så rätt statsutskottet har i sitt förmenande, att utrikesdepartementet icke är så betungadt, så orätt har statsutskottet i sin antydning, att det skulle behöfvas en ny byrå för att från kommerskollegiet till utrikesdepartementet öfverflytta en del ärenden. Herr talmannen behagade erinra sig den storartade anslagstillökning, som utrikesdepartementet erhöll vid riksdagen 1856—1858. Det hör kanske icke alldeles strängt taget hit att omtala skälet för denna förhöjning. Men efter alla de sifferdetaljer, de tekniska och administrativa detaljer, som här förekommit, torde det kanske intressera herr talmannen att höra de motiv, som på den tiden användes i det memorial om utrikesdepartementets utgiftsstat, som afgafs af dåvarande utrikesministern Lagerheim — jag ber att få erinra herr talmannen om, att, när detta memorial aflattades, man befann sig på bara några få månaders afstånd från denna novembertraktat, som jag skulle önska att vi måtte utplåna ur svensk författningssamling och ur Sveriges historia. I nämnda memorial läses:

»De senaste årens händelser hafva låtit dem (de förenade rikena) återintaga den plats, som med rätta tillkommer dem, men på hvilken de, nästan uteslutande öfverlemnande sig åt värden af sina inre angelägenheter, icke aktat nödigt att göra anspråk under den långvariga fred, som föregick 1848 års händelser; och de båda nordiska nationerna måste äfven sjelfva i utlandet visa, att de icke äro likgiltiga för den uppmärksamhet, som deras läge, deras tillgångar, deras historiska minnen och deras intressen framkallat. Den aktning, vi hafva rätt att fordra, kan så lätt förloras, om den icke äfven der noggrant och omsorgsfullt bevakas, och det erfordras en uppmärksam, nitisk och erfaren diplomati, för att i furstarnes och folkens råd förskaffa våra länder denna aktning.»

Detta var företalet till stormagtspretentionerna, herr talman! Och på basis af sådana motiv höjde ständsriksdagen Sveriges bidrag till utrikesdepartementet från 338,475 kronor till 479,200 kronor. När man då fick så mycket penningar att röra sig med, företog man sig en omorganisation af utrikesdepartementets expedition. Förslaget till denna ombildning uppgjordes af dåvarande kabinetssekreteraren grefve Albert Ehrensvärd, sedermera, som bekant, utrikesminister. Han har förklarad för mig, jag kan säga dagen och till och med timmen — det var den 24 mars 1874, en liten stund innan plenum började, det var på vandringsen genom kammarens förmak och uppför trappan — han förklarade för mig att den utomordentligt storartade organisation af detta lilla departements expedition — jag säger storartade, ty det är komplett löjligt att se denna organisation på tre byråer, nemligen en kameralbyrå för en ytterst obetydlig penningförvaltning och räkenskapsföring, en byrå för handels- och konsulatärenden och en för politik — i ett land, som icke har någon politik — han förklarade för mig och tillade: jag bemyndigar herr Hedin att, om så påfordras, och om ni finner det lämpligt, under debatten om kommerskollegium i kammaren, med återopande af mitt namn, tillkännagifva att jag, som uppgjort förslaget till denna organisation, kan intyga, att meningen var att sätta utrikesdepartementet i stånd att öfvertaga all befattning med konsulatärenden, från hvilka sålunda kommerskollegium skulle helt och hållet befrias.

Ang. omorganisation af kommerskollegium.
(Forts.)

Denna upplysning har jag tänkt skulle vara af intresse för kammaren.

Jag anhåller, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag.

Herr grefve Hamilton: Blott några ord till svar på några bland de invändningar, som gjorts mot mitt första yttrande. I det genmåle, hvarmed den ärade representanten för Gärdss och Albo domsaga hedrade mig, anmärkte han bland annat, att det icke vore underligt, om embetsmännens antal minskats i kommerskollegiet sedan år 1873, enär man under samma tid plockat bort från kommerskollegium åtskilliga mål och ärenden. Jag erkänner, att invändningen var befogad, emedan mitt uttalande var ofullständigt. Jag hade bort fästa herrarnes uppmärksamhet derpå, att under det man minskat antalet embets- och tjenstemän från 25 till 15 och samtidigt befriat kollegiet från åtskilliga ärenden, de löpande ärendenas antal från 1873 till 1889 likväl ökats med 1,300. Så formuleradt, tror jag icke någon befogad invändning kan göras mot mitt yttrande. Ehuru åtskilliga ärenden fräntagits kollegium, har de löpande ärendenas antal betydligt ökat. Och det torde vara alldeles otvivelaktigt, att de skola fortfarande ökas, och denna ökning skall icke minst falla på den viktigaste och besvärligaste delen af kollegiets göromål, nemligen de underdaniga utlåtandena. Detta i följd af den tendens att låta statens verksamhet allt mer ingripa i näringslivet, som utmärker vår tid.

Den ärade representanten för Vestra Helsinglands domsaga yttrade, att jag skulle sagt, att inrättandet af ett nytt embetsverk skulle påskynda inrättandet af ett departement. Jag kan icke minnas mig hafva sagt det. Det var åtminstone icke min mening. Jag sade, att lika

Ang. omorga-
nisation af
kommers-
kollegium.
(Forts.)

litet som inrättandet af landtbruksstyrelsen kan auses hafva lagt något hinder i vägen för inrättandet af ett nytt departement, lika litet kan detta nya embetsverk göra det. En ärad vän på stockholmsbänken talade något om den »förebärrelse», som jag skulle ha rigtat mot Andra Kammaren för dess hållning i denna fråga. Jag är fullt viss, att i mitt yttrande icke fans ett ord, som kan rubriceras såsom en förebärrelse, vare sig mot denna kammare eller någon annan. Samme ärade talare lät flere gånger förstå, att vi med det snaraste skulle ha att motse ett nytt förslag från regeringen om inrättandet af ytterligare ett statsdepartement. Derom känner jag ingenting och kan hända är min ärade vän bättre underrättad än jag. Men jag tillåter mig dock att fästa hans uppmärksamhet derpå, att detta utskottsbetänkande, hvilket icke för honom torde vara främmande, ej utgår från den förutsättningen, att inrättandet af ett nytt departement skulle stå för dörren. Den ärade talaren sökte vidare förklara hvad utskottet menat med sitt tal om att fackintressena borde bättre tillgodoses i kollegiet. Han glömde dock att meddela, huru detta skulle kunna ske *på det sätt* som utskottet föreslagit, eller genom att nedsätta embetsmännens löner. Äfven jag har framhållit vigten af att näringarnas önskuingar — om det är detta man menar med fackintressen — blifva väl tillgodosedda. Men det kan icke ske genom att minska lönerna, utan antingen skall man göra, såsom föreslogs af 1883 års komité, så att man inrättar en representation för handel och näringar eller ock, som i utlandet flerstädes, för handel och näringar inrättar embetsverk, der man *jemte* embetsmännen insätter fackmän. Men hvilkendera utvägen man väljer, icke blir det billigare än hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Min ärade vän rigtade slutligen en varmhjertad uppmaning till kammaren att »hålla sig rak» i denna fråga. Men när så många, som grundligt sysselsatt sig med denna fråga, funnit skäl att vexla mening, så är det väl ändå icke så alldeles gifvet, att det bästa sättet är att envist vidhålla den ståndpunkt man en gång intagit, bara för att »hålla sig rak».

En annan ärad kamrat på stockholmsbänken citerade yttranden af både den nuvarande presidenten i kommerskollegium och hans excellens herr statsministern till bevis för att kommerskollegiet skulle vara alldeles öfverflödigt. Jag har all aktning för både presidenten i kommerskollegium och hans excellens herr statsministern, men vågar dock hålla före, att den omständigheten, att man i framtiden blir president eller statsminister, icke utgör någon garanti för att man icke någon gång kan fälla förhastade omdömen. Jag tror, att dessa herrar, när de kommit närmare in i saken, funnit att det icke är så lätt att verkställa som att afkunna en dödsdom öfver kommerskollegium. Samme ärade talare yttrade, att man ännu icke försökt sig på den utvägen att alldeles indraga kollegiet. Jo, det har man verkligen gjort. Det var just det, som 1874 års komité försökte och fann ogörligt, och äfven 1883 års komité egnade en noggrann undersökning åt den frågan. Men man kom i båda fallen till det resultat, att ett sådant sönderstyckande af kollegiet för det första skulle vara olämpligt och för det andra skulle vara mycket dyrt. Samme ärade talare ville icke veta af någon särskild ny byrå under utrikesdepartementet för konsulatärendena, utan

villie att dessa ärenden skulle påläggas departementet, som det är. Men statsutskottet, som dock är så varsamt, när det gäller inrättandet af nya tjänster, har, som jag i mitt första anförande nämnde, ansett en ny byrå nödvändig. Härutaf kunna herrarne sjelfva se, hur svårt det är att i denna fråga komma till enhet i meningar.

Jag vidhåller mitt förut gjorda yrkande.

Herr Lyttkens: I fråga om inrättandet af ett nytt departement, hvarunder jordbruk, handel och näringar skulle lyda, sedan kommerskollegium upphört, har från Andra Kammaren många gånger uttalats den åsigten, att ett sådant departement skulle vara af behovet påkalladt. Bland de många framställningar, om huru detta skulle åstadkommas, har det varit inom riksdagen föreslaget och inom konstitutionsutskottet debatteradt, dels att man skulle för det nya departementet inrätta en ny statsrådsbefattning, så att det skulle blifva ett statsråd mer än nu, dels har det varit fråga om departementets ställande under något af de konsultativa statsråden, samt dessutom har den åsigten framställts, som åtminstone i denna kammare vunnit den mesta anklangen, att man skulle sammanslå landt- och sjöförvarsdepartementen under en portfölj, så att bättre samstämmighet inom krigsstyrelsen skulle ega rum. Om man kunde sammanslå dessa departement och taga lönen från den plats, som sålunda blefve ledig, och använda den till departementet för jordbruk, handel och näringar, så hade man med samma kostnad för statsrådsinstitutionen åstadkommit det länge efterlängtrade målet, att få ett departement för dessa näringar. Det är en så väsentligt stor fördel att inom regeringen hafva en person, som är specielt ansvarig för åtgärder rörande dessa saker, att det blir oafvisligt att förr eller senare ställa det så. Skola vi nu fastslå och bibehålla kommerskollegium, och kommer sedan ett sådant departement, så hafva vi embetsmyndighet för jordbruk, handel och näringar i dubbel form. Befinnes det så, att kommerskollegium sedan blir öfverflödigt, så skola alla embetsmännen der ställas på indragningsstat.

Hvad den ärade talaren på stockholmsbänken anförde, att, då han var sekreterare i 1884 års komité, han gått omkring till embetsverken och bjudit ut kommerskollegii göromål till det ena efter det andra, samt att de förklarar sig villiga att öfvertaga dem, mot vilkor dock att de finge flera tjänstemän, så betvivlar jag det alls icke. Ty då det är fråga om nya arbeten, resonera embetsmännen som så: vi äro tillsatta för detta arbete, som vi hafva, och det är vår lagliga rätt att icke åläggas nya arbeten, utan vill Riksdagen det, så får den öppna på pungen. Det är naturligt att svaret blir sådant; det har alltid varit så och det kommer alltid att blifva så.

Jag tror således, att det är skäl att kammaren håller på sin gamla ståndpunkt, och på den grund anhåller jag om bifall till utskottets förslag.

Herr Petersson i Runtorp: Herr talman, mine herrar! Då jag med min röst bidragit till det slut, hvartill utskottet kommit i frågan, anhåller jag att med några ord få framhålla skälen derfor. Jag började verkligen detta arbete med den fasta öfvertygelsen, att man skulle

Ang. omorga-
nisation af
kommers-
kollegium.

kunna lösa denna segslitna fråga, som under nästan hela min riksdagstid förevarit, och hvarom förslag framkommit flerfaldiga gånger. Jag trodde, att den skulle kunna lösas så mycket lättare, när jag vid första genomläsandet af Kongl. Maj:ts förslag fann, att enligt detta skulle kostnaden för kommerskollegium blifva 4,000 kronor billigare än hvad kommerskollegium nu kostar. Men när jag började räkna efter, fick jag det icke att gå alldeles på det sättet. Ty man har härvid uteglömt först indragningsstaten, som går till 10,100 kronor. Det är visserligen sant, som sagt är, att den är öfvergående och snart upphör. Men när jag slår upp staten och ser, att der finnes upptaget för åtskilliga tjenstemän »ålderstillägg», tillsammanlagda uppgående till en rätt betydlig summa, och om jag då lägger denna summa till den jag förut omnämnde, så blir det verkligen icke någon förtjenst. — Det kunde emellertid väl icke vara så farligt ändå. Men när jag börjar läsa på staten, att en generaldirektör der finnes uppförd med en lön af 9,000 kronor, och äfven de öfriga tjenstemännen med mycket höga löner, alldeles i likhet med andra verk, som jag vet förefinnas i riksstaten, så bjuder detta större varsambet. Ty vi hafva också andra verk, som kunna uppfylla samma ändamål, men med lägre lön, och jag är öfvertygad, att vi aflöna vissa verk med något för höga löner, något som jag alldeles icke anser vara lämpligt. Skall man fortgå på den banan att anslå så här stora löner, så får man gifva äfven andra embetsverk, som anse sig likställda med de högt aflönade, en högre aflöning också. Jag anser nu visserligen för min del, att vi skola skäligen aflöna våra tjenstemän, men det får icke vara med öfverflöd; och jag tror, att det är något högt med 9,000 kronor för en generaldirektör.

Härtill kommer ännu en omständighet. Om man bestämmer så höga löner, så är det klart, att, om en gång i framtiden den mycket omtalade frågan om inrättandet af ett nytt departement skulle komma å bane, man icke då kan erbjuda dessa embetsmän mindre löner än de redan hafva, oaktadt de bestämmelser som föreligga, att de skola vara nöjda med att möjligen förflyttas till andra tjenster; i annat fall måste man lemna dem pensioner. Denna omständighet, att det mycket väl kan tänka sig, att man på grund af de ökade göromålen framdeles skall se sig nödsakad att inrätta ett nytt departement, har för mig utgjort ett skäl för bifall till utskottets hemställan.

Men jag har ock haft ett annat skäl. Om jag icke missminner mig, framhölls det för några år sedan såsom något, som talade för att ej inrätta ett nytt statsdepartement, att man icke borde öka departementschefernas antal. Men det har i dag påvisats, att det finnes en utväg: att sammanslå sjöförsvars- och landförsvarsdepartementen. Detta har verkligen tilltalat mig; jag tror, att det är en tanke, som man icke bör släppa ur sigte. Jag har fått den uppfattningen, att det är ett oting i vårt land, att det skall finnas två chefer för vårt försvar. När det en gång blir fråga för oss om att försvara vårt land, så kommer detta naturligtvis att ske gemensamt till lands och sjös. När således en samverkan mellan dessa båda grenar af vårt försvar är nödvändig vid aktivt uppträdande — hvarför skulle ej en sådan samverkan kunna vara möjlig, när det är fråga om anslag till hufvudtitlarna? Såsom förhållandet nu är, täfla cheferna för landt- och sjöförsvaret om att

rycka till sig hvar och en så mycket som möjligt; den ene vill hafva ^{Ang. omorga-} brorslotten för sjöförsvaret, den andre för landtförsvaret. Vore det ^{nisation af} deremot blott *en* chef för försvaret, så skulle dessa missförhållanden ^{kommers-} undanrödjas, till båtnad för det allmänna. ^{kollegium.}

Denna omständighet har icke obetydligt inverkat på min ställning i frågan. Hufvudsaken har dock varit något, som mera vidrört mitt politiska samvete, nemligen de nyss nämnda höga lönerna. Hade vi kunnat, såsom det föreslagits, få två byråer och så kunnat minska summan, eller om vi kunnat nedsätta lönerna i jembredd med dem, som förekomma i landtbruksstyrelsen, då skulle jag varit den förste, som biträdt förslaget; ja, jag skulle till och med gjort det, om de varit något litet högre. Men att gå in på den nu föreslagna höga lönestaten, som är jemförlig med de bäst aflönade stater, det har jag ej kunnat göra. Ty om man skulle få ett nytt departement, skulle man få ej ringa svårighet i fråga om dessa embetsmäns placering. Detta har för mig varit hufvudskälet, hvarför jag biträdt utskottets förslag, till hvilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Beckman: Jag har begärt ordet endast för att i största korthet uttala, att jag ansluter mig till en tanke, som framhållits så väl af den nästföregående som af några andra talare, nemligen om möjligheten att erhålla ett nytt departement utan ökad antal statsråd. Detta kan utan tvifvel ske derigenom, att man sammanslår landtförsvars- och sjöförsvarsdepartementen till ett. Jag kan så mycket hellre ansluta mig till denna åsigt, som jag af utanför riksdagen stående personer, hvilka böra vara synnerligen kompetenta att bedöma den saken, fått mig försäkradt, att en sådan åtgärd skulle utan synnerligen stor svårighet låta sig genomföra.

Jag vill för öfrigt tillåta mig att yrka bifall till utskottets förslag; jag gör det på den grund, att jag befarar, att ett antagande af Kongl. Maj:ts förslag skulle kunna på ett eller annat sätt ställa sig hindrande i vägen för inrättandet af ett departement för handel, industri och landtbruk, något som jag för min del är öfvertygad måste allt mer visa sig såsom en oafvislig nödvändighet, om man icke skall behöfva göra sig förebråelser öfver att man försummat viktiga intressen.

Till slut skall jag tillåta mig här erinra om ett yttrande, som faldes i Första Kammaran just af den närvarande chefen för kommerskollegium, när denna fråga för ett par år sedan var på tal. Han befäradade, att möjligen chefen för ett sådant nytt departement skulle vara allt för snabb i vändningarna, skulle allt för hastigt söka genomföra reformer; detta just emedan för en sådan plats måste väljas en person, som är energisk, som vet hvad han vill och söker så fort som möjligt genomdriva hvad han vill. Han ansåg, att, om det exempelvis vore fråga om justitiedepartementet, man kunde vara temligen viss på, att justitieministern sjelf skulle vara en »hållhake» mot omogna reformförsök. Men om man inrättade ett nytt departement, sådant som det föreslagna, skulle enligt hans förmenande frestelsen för chefen vara för stor att för mycket söka påskynda hvarjehanda förslag till näringarnas utveckling. Denna farhåga innebär för mig endast ett ytterligare skäl,

Ang. omorga-
nisation af
kommers-
kollegium.

hvarför jag anser, att den hämmande magt, som onekligen nu ligger i kommerskollegium, icke bör stå hindrande i vägen.
Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Herr Östberg: En föregående talare på stockholmsbänken uttalade den åsigt, att Andra Kammaren borde uppehålla striden mot Första Kam- maren, regeringen och embetsmännen. Om han hyser en sådan uppfattning, undrar jag icke på, att han i likhet med många andra finner sig för- anlåten att yrka afslag på föreliggande förslag från Kongl. Maj:t. Jag tror emellertid, att ett sådant sätt att se saken ingalunda är befogadt. Jag tror snarare, att man bör se frågan ur näringslivets synpunkt och att hufvudsakligen dess intressen böra beaktas vid frågans afgörande.

Den egentliga och hufvudsakliga anmärkningen mot förslaget är den, att man genom dess antagande skulle undanskjuta frågan om iurättande af ett nytt statsdepartement för landtbruk, handel och industri. Men man har ju all rättighet att fråga dem, som så ifrigt framhålla den synpunkten, om det verkligen finnes några utsigter för att snart kunna få den saken genomförd. Finnes det verkligen några förutsätt- ningar, på grund af hvilka man kan antaga, att något dylikt inom den närmaste framtiden kan komma till stånd? Jag tror, att hvar och en nödgas härpå svara »nej». Man kan med all säkerhet förutsäga, att det kommer att dröja ganska många år, innan ett sådant departement kan träda i verksamhet. Under sådant förhållande skulle kommers- kollegium blifva dömdt till ett provisoriskt tillstånd, som otvifvelaktigt skulle komma att vara högst menligt för näringarna inom landet, för så väl handel som industri. Jag för min del tror icke, att det vore rätt. Visserligen har jag här hört en talare säga, att det kanske vore så godt, om ställningen för kommerskollegium blefve riktigt dålig; detta skulle vara en sporre för genomförandet af en enligt hans mening riktig organisation. Men jag skulle vilja fråga honom, om han icke tror, att på samma gång andra intressen än embetsmännens i kommerskollegium skulle blifva lidande; jag fruktar att äfven landets näringar skulle göra det, men de befinna sig i sanning icke i det tillstånd, att de kunna och böra vanvårdas.

Af de yttranden, som för öfrigt blifvit fälda, vill jag egentligen endast vända mig mot ett påstående, det nemligen att det skulle vara utförbart, till och med lämpligt att fördela de göramål, som tillhöra kommerskollegium, på en mängd olika embetsverk. Jag för min del hyser en motsatt uppfattning. Jag tror, att bristen på sammanhåll- ning af dessa ärenden, som stå i så nära förhållande till hvarandra, skulle i väsentlig mån skada det hela. Jag är öfvertygad om, att den, som vårdar handelds angelägenheter, har den största nytta af att vara i beröring med målsmän för industrien. Och vill jag se på den person, som skulle komma att ansvara för de statistiska uppgifterna, så är jag fullt och fast öfvertygad derom, att han blefve i tillfälle att bättre upp- skatta och bedöma siffrorna, att riktigare gruppera dem, om han sam- arbetade med de personer, som skulle vårda själfva näringarna, än om han befunno sig isolerad i en statistisk byrå.

En annan invändning, som blifvit gjord, är den, att man skulle velat hafva allt för stora arbetskrafter för kommerskollegium. Jag kan

verkligen icke förstå, huru man kan komma med ett sådant påstående under en tid, då ju näringar och handel på alla områden utveckla sig ganska kraftigt. Kan det väl vara möjligt, att en utveckling på dessa områden betingar en nedsättning af de arbetskrafter, som skola vårda desamma? För mig framstår saken i en helt annan dager.

En talare på skånebänken förklarade, att hvar och en, som önskar att Andra Kammaren vidhåller sin gamla uppfattning angående inrättandet af ett nytt departement, bör afslå det föreliggande förslaget. Jag har deremot den meningen, att hvar och en, som vill se saken sådan den verkligen är och icke envist fasthålla vid en sak, som för närvarande icke visar sig utförbar, bör antaga det förslag, som för närvarande verkligen tillgodoser de näringars intressen, som han vill vårda, och således godkänna det nu föreliggande förslaget, mot hvilket, så vidt jag kan finna, inga verkliga anmärkningar i sak blifvit framställda. Jag anhåller därför, herr talman, om bifall till Kongl. Maj:ts förslag och afslag på utskottets hemställan.

Herrar *Melin, Bratt, Wijkander, Winkrans, Lilljeqvist, Alsterlund, Palm* och *Larsson* från Upsala förenade sig med herr Östberg.

Herr Schöning: Jag anhåller endast att få instämma med den sista värde talaren och förklarar, att jag ämnar rösta för Kongl. Maj:ts proposition, icke såsom ville jag dermed låta Andra Kammaren sträcka vapen, ty jag vet icke af någon strid, utan blott för sakens egen skull. Väger jag då de båda föreliggande förslagen mot hvarandra, så finner jag Kongl. Maj:ts förslag hafva företrädet, hvadan jag också kommer att rösta för detsamma.

Herr Sven Nilsson: Då de tvenne sista talarne hafva försökt påbörda motståndarne till Kongl. Maj:ts förslag, att det icke skulle varit för sakens skull, som de talat mot förslaget, utan för något annat, och då den förste talaren särskildt vände sig emot mig, får jag bedja att på det bestämdaste protestera deremot. Jag har icke under mitt förra anförande hyst någon tanke på annat, än att det här är fråga om sjelfva saken, och jag hemställer till de ärade talarne och till kammaren, om jag i mitt anförande gjorde den ringaste anspelning derom, som ens kan tydas så, att här vore fråga om något annat än sjelfva saken. — Jag vidhåller fortfarande min åsigt och anser, att genom att nu antaga förslaget undanskjuter man den stora frågan om inrättande af ett nytt departement för landtbruk, industri och handel för en lång tid, hvilken för mig är mycket viktigare än det lilla förslag, som här föreligger och hvilket, på det sätt jag ser saken, icke på långt när upphjelper och icke heller kan upphjelpa våra näringar, såsom ett nytt statsdepartement för ändamålet skulle kunna göra.

Herr André: Så vidt jag kunnat finna af den förda diskussionen, har man icke kunnat blifva öfvertygad derom, att vårt land skulle kunna undvara en centralstyrelse för handel, industri och näringar. Jag har heller icke blifvit öfvertygad derom, att något bättre förslag,

*Ang. omorga-
nisation af
kommers-
kollegium.*

än det kongl. förslaget i ämnet, skulle kunna framläggas. Under sådana förhållanden finner jag mig vara nödsakad att rösta för detsamma. Men jag gör detta under förväntan att vederbörande besinna, att vid tillsättande af den blifvande chefsplatsen man väljer en person, som utom embetsmannaduglighet eger omfattande och grundliga insigter i vårt lands likasom och utlandets vidsträckta handels- och näringslif, en person, som är mächtig initiativ, hvilken egenskap kan komma till heders, då kollegiet icke längre är bundet af de kollegiala former, som nu hindra dess utveckling.

Jag ber således få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr von Friesen: Talaren på skånebänken yttrade, att han ville fritaga sig från beskyllningen att här icke hafva talat ur sakens synpunkt, utan att i stället hafva talat för att åstadkomma strid. Utan tvifvel gälde den anmärkning, som i detta afseende blifvit gjord, icke honom, utan mig, ty jag talade om, att här pågått en strid — och jag vidhåller det fortfarande. Och jag vidhåller äfven, att det icke är skäl att sträcka gevär, om skäl till motsatsen föreligger. Jag trodde mig hafva i mitt förra anförande framställt *verkliga skäl*, hvarför man icke borde erkänna sig besegrad, och därför ansåg jag och anser fortfarande, att man eger rätt och pligt att hålla striden uppe. Icke heller jag har således velat, att man skall strida för stridens skull, utan därför att det här vore orätt att ej fortsätta striden. -- För öfrigt ber jag få fråga, då man nu säger, att det är för handels- och näringarnas skull, som man begär en omorganisation af kommerskollegium, om verkligen från handels- och näringarnas målsmän anspråk blifvit framställda derpå. Så vidt af handlingarna framgår, förefinnes icke någon sådan framställning. Deremot har man sett, att från så väl landtbrukets som industriens målsmän krafvet på inrättande af ett särskildt statsdepartement för landtbruk, industri och handel mycket starkt framhållits.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till statsutskottets föreliggande förslag.

Herr Elowson: Jag ber att få tillkännagifva, att jag kommer att rösta för bifall till Kongl. Maj:ts förslag och gör det af följande skäl.

Jag anser det nemligen af vigt och betydelse, synnerligen i politiskt upprörda tider, att det är tillfälle för Kongl. Maj:t att få en sakrik, på objektiva grunder stödd utredning af de ärenden, som beröra ej blott jordbruk, utan äfven industri och handel. Skola dessa ärenden beredas af en byrå inom ett departement, så är det att befara, det utredningen blir i viss mån färglagd af den åsigt, som herr departementschefen för tillfället hyser i ämnet. Detta förhållande anser jag för min del icke vara fördelaktigt, och därför ämnar jag rösta för det förslag, som Kongl. Maj:t nu framlagt.

Herr Svanberg: Jag har redan instämt med dem, som yrkat bifall till den kongl. propositionen, och ber nu endast få tillägga, att jag för min del icke funnit, att under denna långa diskussion här i kammaren tillräckligt betonats, att den kongl. propositionen icke lägger väsentligt och hufvudsakligt hinder i vägen för ernående af åberopade

önskemålet — inrättande af ett jordbruksdepartement. Man läser nemligen här i Kongl. Maj:ts proposition, att embets- eller tjänsteman i kommerskollegium skall, »derest i en framtid verkets ställning inom förvaltningen så förändras, att detsamma ej längre kan såsom sjelfständigt embetsverk anses, vara förpligtad att, med bibehållande af den tjänstegrad och aflöning han innehar, efter den nya arbetsordningen sköta de med tjänsten förenade göromål». Skulle således detta embetsverk framdeles indragas, behöfver icke embets- eller tjänsteman der vare sig pensioneras eller sättas på indragningsstat, såsom man här i dag sagt, utan han kan mycket väl inpassas såsom embets- eller tjänsteman i det nya departementet eller ock användas såsom länk i andra grenar af administrationen.

Ang. omorganisation af kommerskollegium.

Herr Jonsson i Hof: Om också herr Svanberg hade rätt deri, att en del af dessa tjänstemän skulle kunna öfverflyttas på andra grenar inom förvaltningen, derest det nu ifrågasatta nya embetsverket i framtiden skulle anses olämpligt, så vill jag dock fråga honom, hvarest han tänker placera generaldirektören för detta verk, i fall förslaget derom antoges?

Herr Lyttkens: Det var samma anmärkning, jag ville göra, som herr Olof Jonsson i Hof nu gjort. För öfrigt ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att Kongl. Maj:t redan inkommit med en framställning om pension åt tre embetsmän inom kommerskollegium.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll: Med anledning af herr Olof Jonssons i Hof fråga skall jag bedja att få erinra honom derom, att generaldirektörer äro förtroendeembetsmän och således när som helst kunna från sina befattningar entledigas. Deraf följer, att, om en organisation af ett nytt statsdepartement framdeles kan genomföras och detta medför, att en generaldirektörsbefattning icke vidare är behöflig, så läser innehafvaren deraf icke, derest han ej har någon längre tjänstetid att åberopa, kunna påräkna att för framtiden erhålla pension. — Det var blott detta jag ville påpeka. Den föreslagna generaldirektörsbefattningen bör sålunda icke lägga något hinder i vägen för en blifvande organisation af ett nytt statsdepartement.

Herr Jonsson i Hof: Jag vill blott tacka för den upplysning, som nyss meddelades. Den kommer kanske att i hög grad underlätta afgörandet af en annan fråga, som står på dagordningen, nemligen om pension åt presidenten i detta embetsverk, hvilken embetsman endast är tillsatt på förordnande.

Herr Hedin: Efter herr statsrådet och chefen för civildepartementet kom i håg, att generaldirektörer äro förtroendeembetsmän, skall jag uttala den förhoppning, att han vid tillfälle måtte erinra sig, att äfven landshöfdingar äro förtroendeembetsmän. Det kan vara på sin plats att komma i håg det, då vi komma att, såsom jag förmodar, något litet diskutera ett cirkulär, utfärdadt af landshöfdingen i Norrbottens län.

Ang. omorga-
nisation af
kommers-
kollegium.
(Forts.)

Herr Andersson Nöbbelöf: Det har af en talare på göteborgsbänken blifvit sagdt, att antagandet af detta förslag icke lade hufvudsakligt hinder i vägen för inrättandet af ett nytt statsdepartement för landtbruk, industri och handel. Men det är i verkligheten just detta det gör, och lär icke af någon kunna förnekas. Om kommerskollegium nu omorganiseras, och sedan på enskild väg — ty från Kongl. Maj:t kommer det troligen icke — något förslag framställes om inrättandet af ett sådant nytt departement, då är det temligen antagligt, att, så fort ett sådant förslag kommer fram, får man höra att det icke kan komma i fråga att bifalla detta, eftersom kommerskollegiet så nyligen omorganiserats, att vi måste först försöka få erfarenhet om, huru det arbetar, och förr än vi fått denna erfarenhet, kunna vi heller icke inrätta det föreslagna nya departementet. Deri ligger just sjelfva hindret för att nu bifalla förslaget om det nya departementets inrättande. På detta skäl kommer jag att rösta för afslag å kongl. propositionen och bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning. Herr talmannen fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, men som vote-ring begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller statsutskottets hemställan i 1:sta punkten af utlåtandet n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets nämnda hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Röstsedlarne uppräknades i vanlig ordning och visade 110 ja mot 90 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 9.

Herr statsrådet m. m. friherre *von Essen* aflemnade följande kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen, nemligen
angående förändrad lydelse i vissa delar af värnpligtslagen den 5 juni 1885;
angående höjning i anslaget till beväringssmanskapets vapenöfningar m. m.;
angående anslag under riksstatens femte hufvudtitel med anledning af föreslagna ändringar i värnpligtslagen den 5 juni 1885;
angående afskrifning af de på viss jord hvilande grundskatter m. m.;

om ändring i förordningen den 14 september 1883 angående bevillning af fast egendom samt af inkomst;

angående upphörande af de, enligt förordningen den 16 maj 1884 angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter, utgående bevillningsafgifter af frälseegendommar och lotshemman;

angående beräkning af viss andel af öfverskottet å 1890 års statsreglering såsom tillgång vid statsregleringen för år 1892;

angående höjning i det under fjerde hufvudtiteln uppförda anslag till lindring i rustnings och roteringsbesvären;

angående förhöjning i det under riksstatens femte hufvudtitel uppförda anslag till lindring i rustnings- och roteringsbesvären;

med förslag till förordning angående ändrad lydelse af § 58 i förordningen om kommunalstyrelse på landet;

angående anslag för anläggning af en bibana från norra stambanan vid Mellansel till Örnsköldsvik;

angående upplåtelse till staden Mariefred af viss, Gripsholms kungsladugård tillhörig mark; samt

angående godkännande af en med staden Göteborg träffad öfverenskommelse i fråga om dess inqvarteringsskyldighet, äfvensom rörande anslag till ett nytt kasernetablissemment derstädes m. m.

Dessa kongl. propositioner bordlades.

§ 10.

Härefter fortsattes föredragningen af statsutskottets utlåtande n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjetta hufvudtitel

I ordningen förekom

Punkten 2.

Som bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Bifölls.

Punkten 5.

Under *mom. a)* hemställde utskottet, att Riksdagen måtte höja lönen för den ene af de hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anstälde byråingenjörerna från 1,800 kronor till 2,300 kronor, eller med 500 kronor.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Persson i Stallerhult: Inom utskottet hade jag yrkat afslag på den nu föredragna punkten a), som afser en förhöjning i aflönningen åt den ene lägre aflönade byråingeniören.

Jag erhöi visserligen understöd i utskottet, men icke så tillräckligt, att det blef majoritet för mitt yrkande, hvarför jag antecknat mig som reservant. Jag skall nu bedja att med några ord få angifva skälet dertill.

Ser man på de skäl, utskottet anför för sitt tillstyrkande af löneförhöjningen, så synes det, som om hufvudanledningen varit, att göromålen inom verket så ökats, att den ifrågavarande byråingeniörens arbete numera fullt motsvarar det, som tillkommer den högre aflönade byråingeniören, och att den förre i följd häraf icke mera skulle vara i tillfälle att genom enskildt arbete bereda sig inkomster.

Jag tror dock, att dessa skäl icke hålla streck. Löneregleringen är icke äldre än från år 1882, och skall man nu redan efter några års förlopp börja att ändra den, så tror jag att en lönereglering icke är mycket värd.

Går man emellertid till motiven för denna lönereglering, så finner man upplysningar, hvaraf man kan sluta, att dessa löner icke voro tilltagna för lågt utan snarare tvärt om. Jag skall be att få uppläsa ett citat ur dessa motiv: »Enär det vid tider, då ingenjörsverksamheten i landet ökas, rätt ofta erbjudas tillfällen för skicklige ingenjörer att vid enskilda arbetsföretag erhålla anställning med ganska förmånliga arvoden, och det för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen är angeläget att, då hon deraf har mest behof, ej gå miste om deras biträde, har jag, oaktadt de förmåner, som statens tjenst i öfrigt bereder, ansett nödigt att sätta dessa tjenstemäns löner så pass höga, att de kunna innebära någon fördel för dem att bibehålla sina befattningar, och till de ungefärliga belopp, som i aflöning uppbäras af de under mariningenieurstaten lydande ingenjörer, med hvilkas ställning ifrågavarande byråingenjörers synes mig kunna jämföras.»

Häraf synes, att lönerna voro tillräckligt tilltagna, och der finnes icke ett enda ord om, att dessa byråingenjörer skulle behöfva söka sig arbete på annat håll för att förtjena penningar. Jag tror således med anledning af de ord, som ofvan citerats, att den lönestat, som 1882 uppgjordes, är alldeles tillräcklig. Läger man dessutom till lönen ålderstilläggen, så uppgår den till 4,000 kronor, och det är väl ingen låg aflöning.

Jag vill icke upptaga kammarens tid med att framdraga ännu flera skäl för min åsigt, ty jag tror icke att jag kan få något understöd för densamma, men jag har velat uttala de skäl, hvarför jag icke varit med om denna löneförhöjning, och på grund af dessa skäl ber jag att få yrka afslag å utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Lyttkens: Jag blir här tvingad att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Förhållandena äro först och främst, att den ifrågavarande byråingeniörens göromål äro så mångfaldiga, att han icke kan åtaga sig några enskilda uppdrag, och för det andra, att han är en synnerligen duglig tjensteman, så att man bör göra allt för att han måtte bibehållas åt verket och icke lockas derifrån af bolag eller en-

skilda jernvägar, som bjuda honom vida större inkomster än dem staten gifver honom.

Detta embetsverk är för hela landet och särskildt för jordbruket af så stor vigt, att det är nödvändigt att ha dugligt folk, som förrättar arbetet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag, som är detsamma som Kongl. Maj:ts.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmanen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Efter föredragning vidare af *mom. b)* deri utskottet hemställt, att Riksdagen måtte öka det å väg- och vattenbyggnadsstyrelsens stat uppförda anslaget till vikariatsersättning, arfvoden åt extra ordinarie tjänstemän, rit- och skrifbiträde med 2,000 kronor, eller från 9,000 kronor till 11,000 kronor, begärdes ordet af

Herr Jonsson i Hof, som yttrade: I fråga om denna punkt har på visst sätt ett förbiseende gjort sig gällande inom statsutskottet. När punkten behandlades, var nemligen förhållandet, att inom afdelningen en förhöjning af anslaget under *mom. c)* från 30,000 till 40,000 kronor hade blifvit tillstyrkt. Men inom utskottet blef detta afdelningens beslut ändradt, så att anslagsbeloppet förblef detsamma som hittills eller 30,000 kronor.

Går man tillbaka till motiven för den ifrågasatta förhöjningen af detta anslag, så har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen yttrat, att i händelse dess begärda förhöjningar blefve bifallna, vore det tillräckligt med en höjning af 1,000 kronor på nu ifrågavarande post. Nu veta herrarne, att förhöjningen af byggnadsanslaget har blifvit bifallen af Riksdagen; men statsutskottet har i punkten *c)* hemställt, att icke någon höjning må ega rum af reservationsanslaget till vägundersökningar. När nu Första Kamman godkänt denna hemställan af utskottet under *mom. c)*, och då jag tager för gifvet att det är just granskningen af dylika nya planer och undersökningar, som skulle kunna antagas öka göromålen för verkets extra ordinarie tjänstemän, men någon sådan granskning icke ifrågakommer, eftersom man icke höjt anslaget till vägundersökningar, så synes deraf framgå, att nu ifrågavarande anslag endast behöfver höjas med 1,000 kronor.

Jag yrkar för den skull den ändring i *mom. b)*, att siffran 2,000 ändras till 1,000 och att slutsiffran 11,000 ändras till 10,000.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll: Det är visserligen sant att, såsom herr Olof Jonsson anmärkt, det kan finnas någon anledning på grund af väg- och vattenbyggnadsstyrelsens motiveering att antaga, att ett belopp af 2,000 kronor må hända icke skulle vara fullt erforderligt. Men förhållandet är, att arbetena inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen under de senare åren till den grad ökats, att det befunnits omöjligt att utföra dem med de ordinarie arbetskrafter, som inom verket disponeras; liksom man icke kunnat med

styrelsens medel till fullo bestrida utgifterna för de biträden, som behövas. Jag vill erinra kammaren derom, att anslaget till vägbyggnader från år 1882 så småningom blifvit höjdt. År 1882 utgjorde detta anslag 300,000 kronor. År 1884 höjdes det till 400,000 kronor, 1886 till 500,000, 1888 till 600,000 kronor. Och denna Riksdag har beviljat en förhöjning af vägbyggnadsanslaget till 800,000 kronor. Riksdagen har höjt anslaget till sistnämnda belopp, för att såmedelst kunna minska balansen af utförda vägbyggnadsförslag. Men skall man kunna komma ifrån denna balans, som är ganska stor, måste man se till, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen icke urståndsättes att kunna fullgöra de därför nödiga, på styrelsen ankommande granskningsarbetena. Man vinner ej ändamålet med att höja vägbyggnadsanslaget till 800,000 kronor, om man förvägrar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att få anlita tillräckliga arbetskrafter för att kunna tillgodogöra detta högre anslag.

Jag får därför hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts förslag under nu ifrågakvarande punkt.

Herr Jonsson i Hof: Så vidt jag kunnat fatta väg- och vattenbyggnadsstyrelsens yttrande, får man väl lof att tyda det så, att det hufvudsakligen skulle bero på en ökning af vägbyggnadsanslaget, om förhöjningen af anslaget under detta moment skulle behöva vara 2,000 eller 1,000 kronor. Och då jag har denna uppfattning, tror jag det också vara rättast att höja detta belopp med endast 1,000 kronor. Behöfves det för framtiden att arbeta undan dessa planer, så är det mycket lättare att ett annat år höja detta anslag än att framdeles få det nedsatt, derest det nu höjes.

Jag vidhåller därför mitt yrkande om siffrans nedsättning till 1,000.

Vidare anfördes icke. Herr talmannen gaf proposition först på bifall till utskottets hemställan oförändrad och derefter på bifall till densamma med den af herr Jonsson i Hof yrkade förändring; och blef den sistnämnda propositionen med öfvervägande ja besvarad; i följd hvaraf utskottets hemställan af kammaren bifallits, med den förändring, att siffran 2,000 nedsattes till 1,000 och siffran 11,000 till 10,000.

Mom. c).

Bifölls.

I *mom. d)* hemställde utskottet, att, vid bifall till hvad i *mom. a)*, *b)* och *c)* föreslagits, anslagstiteln »väg- och vattenbyggnadsstaten (deraf tvenne särskilda reservationsanslag till expenser för allmänna arbeten och till vägundersökningar, hvardera å 30,000 kronor)» måtte af Riksdagen höjas från 131,200 kronor till 133,700 kronor, eller med 2,500 kronor.

I fråga härom anförde:

Herr Jonsson i Hof: I följd af det beslut, som kammaren nyss fattat i fråga om anslaget under *mom. b)*, är det naturligt, att en än-

dring i detta sista moment måste blifva följden. Jag tager mig därför friheten yrka, att siffran 133,700 måtte ändras till 132,700 och slut-siffran 2,500 till 1,500.

Vidare yttrades ej. Efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren utskottets hemställan med den förändring, att siffran 133,700 nedsattes till 132,700 och siffran 2,500 till 1,500.

Punkten 6.

Bifölls.

Som tiden nu var långt framskriden, uppsköts den vidare föredragningen till kl. 7 e. m., till hvilken tid kammarens ledamöter medelst utfärdadt anslag kallats att åter sammanträda.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,56 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.